

Samen voor kansen voor kinderen

Een onderzoek vanuit het programma Kansen voor Kinderen, fase 1 2022-2024

In opdracht van het Oranje Fonds, 21 juni 2024.

Auteur: dr. Natascha Notten, onderzoeksbureau Gelijkschap

Met dank aan Koen Kros, Gülcan Bektaş, Jamilla Achachah en Liza de Laat voor hun bijdragen gedurende de eerste fase van het onderzoek waarop dit rapport gebaseerd is. De klankbordleden hartelijk dank voor meedenken vanuit hun expertise gedurende het onderzoeksproces.

Onderzoeksbureau Gelijkschap

www.gelijkschap.nl

Dit rapportrapport is met grote zorg samengesteld. Desondanks kan het voorkomen dat informatie fout en/of onvolledig is. Gelijkschap is niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade ontstaan door het gebruik van de aangeboden informatie.

Samenvatting

Aan het programma Kansen voor Kinderen hebben in de periode 2022-2024 in totaal 19 initiatieven deelgenomen. Alle initiatieven zijn gericht op het vergroten van kansen voor kinderen die opgroeien in een - in sociaal en fysiek opzicht - minder kansrijke omgeving. Deze omgevingen worden in beleid 'aandachtswijken' genoemd.

De initiatieven hebben op verschillende manieren een positieve invloed op kansen voor kinderen in de diverse buurten, wijken en woonplaatsen waar zij actief zijn. In dit rapport staan een aantal belangrijke ingrediënten beschreven voor deze ervaren positieve impact. Het gaat om werkwijzen, succesfactoren, uitdagingen, en hoe de doelgroep betrokken wordt.

De werkwijzen – methoden, methodieken en aanpak – die de initiatieven hanteren lopen uiteen. Ze zijn passend bij de doelgroep van het betreffende initiatief, de inhoudelijke focus van het initiatief en de wijken waarin men actief is. In dit rapport zijn een aantal gemeenschappelijke kenmerken beschreven. Men hecht veel waarde aan het toepassen van ervaringskennis, wijkgericht werken, peer-to-peer vormen. Bijna alle initiatieven werken vanuit een holistische aanpak. Succesfactoren zijn onder andere tijd, aandacht en veiligheid bieden vanuit gelijkwaardigheid. Er zijn ook uitdagingen. Het vinden van langdurige financiering en samenwerken met formele organisaties zijn voorbeelden hiervan.

In alle initiatieven worden deelnemers actief betrokken, op verschillende wijzen en in verschillende mate. Het is vanuit deze betrokkenheid – ook wel aangeduid als co-creatie – dat initiatieven zijn ontstaan. Het betrekken van de doelgroep is een belangrijke voorwaarde voor de impact van een initiatief en vergt tijd bij het opzetten en doorontwikkelen van een initiatief. De deelnemers worden op verschillende manieren betrokken, zoals door het uitspreken van behoeften of het geven van een training. Daarnaast is de betrokkenheid van de doelgroep in belangrijke mate gegarandeerd door de ervaringsdeskundigheid van veel projectleiders; deze projectleiders vormen ook de spreekbuis voor hun doelgroep. Het actief betrekken van de doelgroep bij het opzetten en uitvoeren van een initiatief blijkt in alle gevallen bij te dragen aan meer kansen voor kinderen.

Alle initiatieven ervaren een positieve impact op de doelgroep in relatie tot de buurten of wijken waarin ze actief zijn. Juist in minder kansrijke wijken leveren de initiatieven meer kennis, vaardigheden, helpende en positieve sociale netwerken, een breder toekomstperspectief en wereldbeeld, eigenwaarde, zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit op voor de deelnemers. Daarnaast reikt de impact van de initiatieven ook nog verder; het verrijkt het leven van betrokken vrijwilligers en beïnvloedt ook niet-deelnemende inwoners in de wijken waar de initiatieven actief zijn. De initiatieven dragen bij aan de sociale

cohesie, leefbaarheid en de sociale basis in de buurten en wijken waarin zij actief zijn. De nieuwe ervaringen die de vrijwilligers opdoen – veelal professionals in diverse domeinen – kunnen ook de kansenkloof helpen dichten op maatschappelijk niveau, nu en in de toekomst.

Een belangrijke overkoepelende conclusie is dat informele maatschappelijke initiatieven – en dat geldt voor alle initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen – het maatwerk leveren dat vanuit geïnstitutionaliseerde of formele organisaties vaak niet geboden wordt. De deelnemende initiatieven spelen op hun eigen unieke manier een rol bij het dichten van de kansenkloof. Dit doen zij door toekomstige generaties die in hun omgeving weinig of minder kansen krijgen te ondersteunen, en door vrijwilligers en andere betrokkenen bij hun projecten te laten ervaren waar het bij het dichten van de kansenkloof daadwerkelijk over gaat.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1 Leeswijzer	6
1.2 Het programma Kansen voor Kinderen	6
1.3 Kansen(on)gelijkheid	7
1.4 Onderzoeksmethode en onderzoeksvragen	9
1.4.1. Onderzoeksmethode	9
1.4.2. Onderzoeksvragen	9
2. De initiatieven	10
2.1. Doelgroepen en omgevingen	10
2.2. Motivatie en organisatie	12
2.3. Locatie	13
2.4. Verwijzers	14
3. Werkwijzen, succesfactoren en uitdagingen	15
3.1 Inhoudelijke focus	15
3.1.1. Opvoedondersteuning	16
3.1.2. Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling	18
3.1.3. Sport als middel	20
3.1.4. Maatjes en mentoring	22
3.2. Toegepaste methoden	24
3.2.1. Groepswork en individuele begeleiding	24
3.2.2. Peer to peer werkwijzen	26
3.2.3. Ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid	26
3.2.4. Outreachend	28
3.2.5. Rolmodellen	29
3.3. Gedeelde methodiek en aanpak	29
3.3.1. Holistische benadering	29
3.3.2. Er zijn	30
3.3.3. Co-creatie	31
3.3.4. Wijkgericht en samenwerking in de wijk	32
3.4. Succesfactoren en uitdagingen	35
3.4.1. Succesfactoren	35
3.4.2. Uitdagingen	38
3.5. Conclusie	40
4. Betrekken van de doelgroep	41
4.1. Hoe betrekken de initiatieven de doelgroep?	41
4.1.1. Het initiatief in co-creatie opzetten	41
4.1.2. Het initiatief in co-creatie aanpassen	42
4.1.3. (Oud)deelnemers een rol geven	42
4.1.4. Contracten en financiële bijdrage	43
4.1.5. Ervaringsdeskundige projectleider	43
4.2. Bijdrage aan kansen voor kinderen	44
4.3 Conclusie	45
5. Impact in relatie tot de buurt of wijk	46
5.1. Wat leveren de initiatieven de kinderen en ouders op?	46
5.2. Wat leveren de initiatieven de vrijwilligers op?	47
5.3. Wat leveren de initiatieven de wijken op ?	48
5.4 Conclusie	49
6. Conclusie, discussie, reflectie en aanbevelingen	51
6.1 Conclusie	51
6.2 Discussie, reflectie en aanbevelingen voor het Oranje Fonds	54
Bronnenlijst	56
Bijlage 1 - de deelnemende initiatieven	61

1. Inleiding

1.1. Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk wordt de achtergrond van het programma Kansen voor Kinderen en het vraagstuk kansengelijkheid beschreven. In hoofdstuk 2 wordt een beeld geschetst van de deelnemende initiatieven; de casussen waarop het onderzoek is uitgevoerd. In hoofdstuk 3 staan de werkwijzen die de initiatieven hanteren alsook de successen en uitdagingen die zij (hebben) ervaren centraal. Hoofdstuk 4 gaat in op het betrekken van de doelgroep; op welke manieren de initiatieven hier vorm aan geven en wat de meerwaarde hiervan is als het gaat om (meer) kansen voor kinderen. In het vijfde hoofdstuk wordt de ervaren impact beschreven van de initiatieven op hun doelgroep in relatie tot de buurt of wijk waar ze actief zijn. Tot slot worden in hoofdstuk 6 conclusies geformuleerd op basis van het onderzoek, en enkele discussiepunten en aanbevelingen benoemd.

1.2 Het programma Kansen voor Kinderen¹

Het doel van het programma Kansen voor Kinderen van het Oranje Fonds is het bijdragen aan het vergroten en creëren van kansen voor kinderen in minder kansrijke wijken van de provincie Utrecht.

Het vraagstuk dat in dit 4-jarige programma centraal staat, is ‘kansen voor kinderen’: het Oranje Fonds wil bijdragen aan het vergroten en creëren van kansen voor kinderen in wijken van de provincie Utrecht waar kansen niet vanzelfsprekend zijn, en waar sprake is van beperkte mogelijkheden om naar een andere sociale positie te bewegen dan die waarin je geboren bent (i.e. beperkte sociale mobiliteit).

Het programma Kansen voor Kinderen bestaat in totaal uit twee delen. In het eerste deel van het programma Kansen voor Kinderen (fase 1, 2022-2024) staan de volgende overkoepelende doelstellingen centraal:

- Versterken van sociale initiatieven op wijkniveau die bijdragen aan kansen voor kinderen. Via ongeveer 15 tot 20 lokale (wijk)initiatieven ondersteunt het Oranje Fonds met geld en kennis lokale bestaande initiatieven die hun aanpak willen doorontwikkelen, meer kinderen willen bereiken of hun lokale samenwerkingen willen versterken.
- ‘Linken en leren’ met andere wijkgerichte initiatieven. Door het uitwisselen van kennis en ervaringen hebben de organisaties kennisgenomen van andere aanpakken en mogelijkheden om kansen voor kinderen binnen de wijk te vergroten en/of hoe de betrokkenheid van de doelgroep te vergroten.

¹Bron: TOC Kansen voor Kinderen, Oranje Fonds (intern document)

- Kennis ophalen als input voor wijkuitdagingen gericht op kansen voor kinderen. Het Oranje Fonds haalt kennis en ervaringen van bestaande lokale aanpakken op en zet deze in ten behoeve van het inhoudelijke programma ‘De Wijkuitdaging’. De Wijkuitdaging zal gaan plaatsvinden in tenminste 2 wijken in de provincie Utrecht en vindt plaats in 2024 en 2025.

In deze rapportage wordt het onderzoek beschreven gericht op de kennisvergaring en kennisondersteuning behorende bij de doelen van deel 1 van het programma Kansen voor Kinderen: kennis ophalen over wat werkt en wat niet werkt als het gaat om het versterken van kansen voor kinderen.

Dit onderzoek geeft inzicht in:

- = De verschillende werkwijzen van de deelnemende sociale initiatieven aan het programma Kansen voor Kinderen² en wat zij zelf benoemen als successen en uitdagingen.
- = Op welke verschillende manieren de initiatieven de doelgroep bij hun initiatief betrekken, en hoe dit wel of niet bijdraagt aan het vergroten van kansen voor kinderen in de wijk.
- = De door de initiatieven ervaren impact van hun activiteiten op de doelgroep in relatie tot de buurt of wijk waar ze actief zijn.

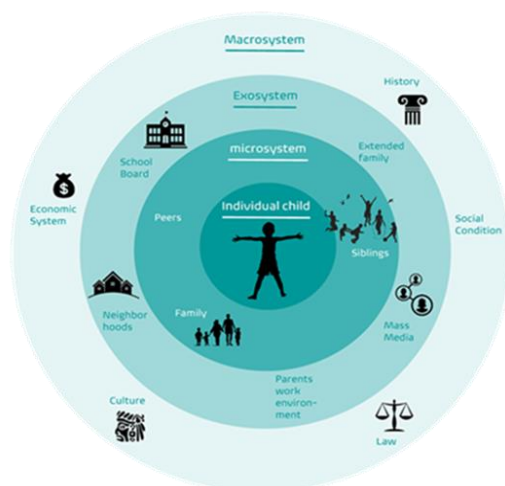
1.3. Kansen(on)gelijkheid

Gelijke kansen is een recht voor ieder kind en iedere jongere, ongeacht gezin of regio van herkomst. Toch zijn de kansen in Nederland op welvaart en welzijn ongelijk verdeeld. Dit geldt voor kansen op een goede gezondheid, schoolniveau, deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten zoals sport, spel en kunst, een vaste baan of een eigen woning (CBS, 2021; Notten, 2022a; Hoff e.a., 2021; www.volksgezondheidszorg.info, 2024).

In welke mate kinderen en jongeren kansen krijgen, zien en kunnen pakken, hangt sterk samen met hun ouderlijk gezin en de daarmee samenhangende hulpbronnen. Dit betekent dat kinderen die opgroeien in gezinnen waar meer hulpbronnen zijn – waar meer inkomen en materiële bezittingen zijn, waar ouders meer onderwijservaring hebben, en waar een ‘nuttig’ sociaal netwerk voorhanden is – betere toekomstperspectieven en levenskansen hebben dan hun leeftijdsgenoten die deze hulpbronnen niet of in mindere mate hebben in hun thuissituatie. Want ouders geven hun hulpbronnen – van kennis tot attitudes en vaardigheden – door aan hun kinderen, van generatie op generatie. Dit mechanisme van intergenerationele overdracht van kansen is hardnekkig (Lareau, 2003). Zo hebben kinderen van ouders die een laag inkomen hebben of praktisch opgeleid zijn een grotere kans op een te laag schooladvies in groep 8 (onderadvies), en zij hebben zelf later ook vaker een lager inkomen (www.kansenkaart.nl, 2024). Daarbij komt dat de hulpbronnen in een gezin ook sterk samenhangen met de wijdere omgeving van het gezin.

² De deelnemende sociale initiatieven zullen hierna aangeduid worden als ‘de initiatieven’.

Figuur 1: Leerecosysteem; kinderen en hun omgeving (Notten, 2021)

Kinderen groeien op in meerdere omgevingen: thuis, school en de bredere sociale omgeving, zoals buurt of wijk (Bronfenbrenner, 1979). Deze omgevingen hangen sterk met elkaar samen. Kinderen die opgroeien in een gezin waar bijvoorbeeld weinig inkomen is, wonen vaak in buurten waar vooral mensen wonen met eenzelfde inkomen (Notten, 2021). De afgelopen jaren zijn bovendien de sociaaleconomische ongelijkheden in Nederlandse steden toegenomen, wat heeft geleid tot meer ruimtelijke concentraties van mensen met een laag inkomen in bepaalde woongebieden (Petrović e.a., 2022; Tammaru e.a., 2016). Deze woongebieden zijn meestal ook de buurten en wijken die naast kleinere of minder goed geïsoleerde huizen, ook minder voorzieningen bieden zoals veilige en gezonde speelplekken, culturele- en sportvoorzieningen, en waar scholen vaker moeite hebben met het aantrekken van docenten.

Kansen zijn dus ongelijk verdeeld op individueel- en gezinsniveau, maar ook op wijk-, gemeentelijk en regionaal niveau. En deze kansenkloof is hardnekkig. Maar soms zien we toch dat een kind, jongere of heel gezin een ander pad neemt dan je zou verwachten op basis van deze hardnekkige mechanismen. Heel vaak heeft hierbij een 'gids' een belangrijke rol gespeeld; een gids is iemand die de ander echt ziet, op gelijkwaardige wijze de eigen hulpbronnen deelt, perspectieven vergroot en bij de ander het geloof in eigen kunnen aanwakkert (Lareau, 2015; Notten, 2022; Notten e.a., 2023). Gidsen kunnen de bruggen bouwen tussen verschillende sociale en fysieke omgevingen, en hiermee kansen voor kinderen vergroten. De initiatieven die de basis vormen van dit onderzoek zijn en geven hier verschillende voorbeelden van.

Het hier beschreven onderzoek is een verkenning van werkzame elementen van informele initiatieven die de thuisomgeving, school- en/of de buitenschoolse omgeving van kinderen en jongeren stimuleren tot het vormen van een positieve spiraal en kansengelijkheid bevorderen. In het programma Kansen voor Kinderen zetten verschillende initiatieven in

diverse wijken in Utrecht, Zeist, Amersfoort en Veenendaal zich in om deze positieve spiraal in gang te zetten.

1.4 Onderzoeksmethode en onderzoeksvragen

1.4.1. Onderzoeksmethode

Het in dit rapport beschreven onderzoek is uitgevoerd op basis van een literatuurstudie, vier focusgroepen en 21 diepte-interviews.

De bestudeerde literatuur betreft wetenschappelijke publicaties, onderzoeksrapporten vanuit kennisinstellingen en onderzoeksbureaus in Nederland, alsook gedocumenteerde ervaringsverhalen en tussenevaluaties aangeleverd vanuit de initiatieven.

De vier focusgroepen (groepsinterviews) hebben ieder een specifiek thema als focus gehad, behorende bij de werkwijzen van de initiatieven: opvoedondersteuning, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling, maatjes en mentoring, en sport als middel. Daarnaast is met alle projectleiders (in totaal 25 respondenten) een semigestructureerd diepte-interview afgenomen, soms waren dit duo's en daarmee dubbelinterviews. Er zijn ook enkele (oud-)vrijwilligers geïnterviewd (in totaal 5 respondenten), al dan niet samen met de betreffende projectleider. Tot slot hebben ter duiding nog enkele korte interviews plaatsgevonden met een vijftal (oud-)deelnemers uit de brede doelgroep van de initiatieven, waaronder enkele kinderen, jongeren en een ouder. In totaal hebben er 35 respondenten deelgenomen aan de interviews en focusgroepen.

De geïnterviewde projectleiders waren vaak voorheen betrokken bij de initiatieven als deelnemer of als vrijwilliger, ook de gesproken vrijwilligers zijn vaak eerst deelnemers geweest; zij hebben ook vanuit dit perspectief hun ervaringen gedeeld.

1.4.2. Onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft als doel een hoofdvraag en enkele sub-vragen te beantwoorden. De hoofdvraag behorende bij het onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre en hoe dragen de deelnemende initiatieven bij aan het vergroten en creëren van kansen voor kinderen in minder kansrijke wijken in de provincie Utrecht?

Er zijn een drietal sub-onderzoeksvragen geformuleerd die leidend zijn geweest in het onderzoek:

- a) Wat zijn de verschillende werkwijzen (aanpakken) van de deelnemende initiatieven en wat noemen zij als successen en uitdagingen?
- b) Op welke verschillende manieren betrekken de deelnemende initiatieven de doelgroep bij hun initiatief en hoe draagt dat wel of niet bij aan het vergroten van kansen voor kinderen in de wijk?
- c) Welke impact hebben de deelnemende initiatieven op de doelgroep in relatie tot de buurt of wijk waar ze actief zijn? (subjectief)

2. De initiatieven

Het programma Kansen voor Kinderen is gestart met 15 deelnemende initiatieven in 2022, waarvan begin 2023 één initiatief wegens interne organisatorische beperkingen heeft besloten deelname aan het programma te beëindigen. In 2023 zijn vier initiatieven aan het programma toegevoegd. De initiatieven vormen de feitelijke casussen en respondenten waarop dit onderzoek is gebaseerd. Zie tabel 1 (pagina 11) voor een beknopt overzicht van de deelnemende initiatieven en de specifieke projecten waarmee zij aan het programma Kansen voor Kinderen deelnemen. In bijlage 1 staat meer informatie per initiatief bij de start van deelname aan het programma Kansen voor Kinderen (pagina 61).

2.1. Doelgroepen en omgevingen

De doelgroep van de initiatieven laat zich in het algemeen omschrijven als woonachtig in een omgeving waar vaker sprake is van bestaansonzekerheid, waar minder kansen zijn door een beperkter (toekomst)perspectief en minder voorzieningen. Dit kan een fysieke omgeving zijn zoals een wijk of buurt, het kan gaan om de gezinssamenstelling, en het kan beiden betreffen.

De initiatieven zijn veelal actief in buurten en wijken die ook wel aangeduid worden als aandachts- of krachtwijken; dit zijn wijken waarvan vaak al langer bekend is dat de leefbaarheid onder druk staat en waar kinderen minder kansen meekrijgen vanuit thuis en vanuit hun leefomgeving. Dit is juist ook waarom de initiatieven de inwoners in deze wijken willen ondersteunen.

De initiatieven richten zich op specifieke doelgroepen en wijken met een bepaalde aanpak. Met als doel om zo de kansen te vergroten in de omgevingen waarin kinderen opgroeien. De initiatieven fungeren als gidsen en bruggenbouwers en sluiten aan bij het principe “it takes a village to raise a child”. In dit onderzoek verwijst ‘doelgroep’ naar kinderen en ouders in minder kansrijke thuisomgevingen en wijken.

De primaire doelgroep in het programma Kansen voor Kinderen zijn de kinderen en jongeren in de provincie Utrecht. Een aantal initiatieven richt zich specifiek op deze kinderen en jongeren; onder andere door het organiseren van huiswerkbegeleiding, talentontwikkeling, zinsvolle vrijetijdsbesteding en maatjes.

Andere initiatieven richten zich op de *ouders* en het gezin waarin een kind opgroeit; zij vormen een belangrijke secundaire doelgroep binnen het programma Kansen voor Kinderen. Door het bieden van opvoedondersteuning en door het betrekken van gezinsleden bij de activiteiten waaraan een kind deelneemt, wordt op een positieve wijze bijgedragen aan een meer kansrijke thuisomgeving voor kinderen.

Tabel 1: een beknopt overzicht van de deelnemende initiatieven aan het programma Kansen voor Kinderen

Organisatie	Werkgebied	organisatie	Projectnaam	KvK	Plaats	KvK	Wijk	KvK
Stichting Entree	Provincie Utrecht	Uitbreiding en professionalisering huiswerkbegeleiding			Amersfoort		Randenbroek-Schuilenburg, Amersfoort (stadsbreed)	
Stichting Petje af Amersfoort**	Landelijk	Petje Af			Amersfoort		Soesterkwartier	
SOVEE*	Provincie Utrecht	Speel mee!			Amersfoort		Soesterkwartier en Liendert	
Parenting across borders	Provincie Utrecht	Ondersteunende ouders, geborgen kinderen			Utrecht		Utrecht (stadsbreed)	
Stichting Power by Peers	Provincie Utrecht	Wings			Utrecht		Overvecht	
Stichting Power by Peers	Provincie Utrecht	Kidsclub Academie			Utrecht		Overvecht	
Taal doet meer	Provincie Utrecht	Lezen en praten met je kind			Utrecht		Overvecht en Kanaleneiland	
Stichting Buurtblinkers	Provincie Utrecht	Kansen voor kinderen in Utrecht West			Utrecht		Lombok en Nieuw-Engeland	
IMC-Weekendschool	Landelijk	Familieburen			Utrecht		Overvecht en Zuilen	
Stichting Durf te Dromen	Provincie Utrecht	Stichting Durf te Dromen			Utrecht		Overvecht, Lombok, Leidsche Rijn	
Big Friends	Landelijk	Big Friends Utrecht			Utrecht		Overvecht en Kanaleneiland	
Stichting Eigenwijs in de Wijk	Provincie Utrecht	Netwerk Ouders van Betekenis (LR-ouders connected)			Utrecht		Leidsche Rijn	
Stichting Onderwijsambassadeurs	Landelijk	Onderwijsambassadeurs			Utrecht		Hoograven, Leidsche Rijn, Utrecht (stadsbreed)	
Stichting Move**	Landelijk	Move je Buurt			Utrecht		Overvecht en Kanaleneiland	
Stichting M&K	Provincie Utrecht	Mentalfight & Kickboksing (Dromenjagers)			Utrecht		Kanaleneiland	
Ladyfit**	Provincie Utrecht	Kinderen in balans hebben meer kans!			Utrecht		Kanaleneiland en Transwijk	
Tjamie Sports**	Provincie Utrecht	Tjamie in de Wijk			Utrecht		Overvecht	
Stichting Hart voor JES	Provincie Utrecht	JES voor de Kids!			Veenendaal		Jan Roeckplantsoen, Engelenburg en Schrijverspark (JES)	
Stichting Samen Oplopen	Provincie Utrecht	Start Kansrijk			Zeist		Zeist-Noord	

* deelname enkel 1e jaar van het programma, ** deelname vanaf het 2e jaar van het programma Kansen voor Kinderen (KvK)

N.B. De naam van de organisatie, projectnaam en het werkgebied geven de situatie weer in het 2e jaar van het programma Kansen voor Kinderen.

Naast de ouders zijn er nog andere secundaire doelgroepen die in de initiatieven een rol spelen en de kansen van kinderen vergroten. Zo zijn er initiatieven die zich richten op de *schoolse omgeving*; door het ondersteunen van leerkrachten en het versterken van de banden tussen thuis en school. Daarnaast dragen alle initiatieven indirect bij aan meer kansen voor kinderen door het ondersteunen en begeleiden van de betrokken *vrijwilligers*.

Een aantal initiatieven is gericht op kinderen of ouders met een bepaalde culturele achtergrond. Voor de meeste initiatieven is dit niet het geval, maar in de praktijk blijkt dat de deelnemers aan de initiatieven overwegend een migratieachtergrond hebben. Een aantal redenen hiervoor:

- 1) de initiator heeft een bepaalde migratieachtergrond
- 2) de wijk waarin het initiatief plaatsvindt heeft overwegend bewoners met een migratieachtergrond
- 3) mensen voelen zich veiliger in een groep gelijkgestemden
- 4) verwijzers herkennen in hun dagelijkse werk vooral of vaker ‘problemen’ bij inwoners met een migratieachtergrond (zoals bijvoorbeeld laaggeletterdheid).

“Mensen die beter Nederlands willen leren, maar sowieso ook mensen die een kleine portemonnee hebben. Dus dat is wel absoluut onze doelgroep.” Projectleider 6, opvoedondersteuning

2.2. Motivatie en organisatie

Motivatie

De meeste deelnemende initiatieven zijn gestart vanuit de intrinsieke motivatie van één initiator. Vaak is de motivatie van de initiator dat een dergelijk initiatief ontbrak op het moment dat men daar zelf sterk behoefte aan had; bijvoorbeeld meer informatie over bevallen in Nederland, een positief rolmodel in de wijk, meer handen in de klas om kinderen de aandacht te geven die ze nodig hebben of een groep gelijkgestemden in een veilige omgeving om zorgen over het opvoeden van de eigen kinderen te delen. Soms is de motivatie voor oprichting ook geweest dat men vanuit professionele ervaringen of als wijkbewoner wat wil betekenen voor kinderen in minder kansrijke omgevingen. Een andere motivatie is om ‘wat terug te doen voor de wijk’ waarin de initiator is opgegroeid; het delen van de eigen behaalde successen, alsook de ervaringen tijdens het pad daarnaartoe, om zo ook nieuwe generaties jongeren uit de ‘eigen wijk’ dergelijke kansen te bieden.

Organisatie

Sommige initiatieven zijn nog in de startfase en is de initiator zowel de projectleider als de uitvoerende. Andere initiatieven zijn al verder in hun ontwikkeling en inmiddels uitgegroeid tot grotere (soms landelijke) organisaties met meerdere betaalde werknemers.

Dit betekent dat sommige initiatieven financiering vanuit het programma hebben ontvangen voor doorontwikkeling van het gehele initiatief, voor andere initiatieven is dit voor een specifiek (onder)deel van hun totale aanbod geweest. Een enkel initiatief heeft een internationale achtergrond of is ontstaan vanuit een gemeentelijke samenwerking. De initiatieven verschillen in grootte (aantal medewerkers, uitvoerenden en deelnemers) en zijn in enkele gevallen onderdeel van een grotere organisatie.

De initiatieven kunnen aangemerkt worden als informele of non-formele organisaties; er is geen structurele (overheids)financiering. Vanuit de initiatieven ervaart men soms een negatieve reactie op de term informeel en non-formeel, omdat dit dan uitgelegd wordt als niet-professioneel. De duiding 'informeel aanbod' vinden daarom niet alle projectleiders prettig; zij ervaren in hun dagelijkse werk dat men daardoor ook als minder competent wordt gezien dan collega professionals verbonden aan formeel aanbod. Echter, in vrijwel alle initiatieven zijn professionele krachten aan het werk; als initiator, als projectleiders en als vrijwilligers. Wanneer de initiator geen langdurige professionele achtergrond heeft, is er vaak een ondersteunende organisatie betrokken die de initiator (projectleider) begeleiding biedt. In veel initiatieven zijn er (deels) betaalde krachten, vaak gefinancierd vanuit projectfinanciering en tijdelijke subsidies.

Een overgroot deel van de werkzaamheden wordt onbezoldigd uitgevoerd, meestal door vrijwilligers. De initiatieven zijn voor hun uitvoering afhankelijk van vrijwilligers.

In dit rapport wordt de term 'informeel' gehanteerd voor zowel informele als non-formele organisaties of initiatieven en hun aanbod.

2.3. Locatie

De meeste initiatieven werken wijkgericht, maar dit geldt niet voor alle deelnemende initiatieven. Enkele deelnemende initiatieven zijn stadsbreed actief en richten zich niet op één of enkele specifieke wijken.

Vanuit het programma Kansen voor Kinderen hebben de initiatieven financiering ontvangen voor een bepaald onderdeel van hun initiatief en/of voor de doorontwikkeling van het initiatief in een bepaalde wijk. De woonplaatsen en wijken waarop de initiatieven zich in het programma Kansen voor Kinderen richten, zijn:

- Utrecht (stad): wijken Overvecht, Kanaleneiland, Leidsche Rijn, Lombok en Nieuw - Engeland, Hoograven, Zuilen en Transwijk
- Zeist: wijk Zeist-Noord
- Amersfoort: wijken Soesterkwartier, Liendert en Randenbroek-Schuilenburg
- Veenendaal: wijken Jan Roeckplantsoen, Engelenburg en Schrijverspark (JES)

Kenmerkend voor de meeste wijken waarin de initiatieven hun activiteiten in het kader van het programma Kansen voor Kinderen (door)ontwikkelen: een gemiddeld laag inkomensniveau, hoger percentage gezinnen met een migratieachtergrond, minder

gezonde leefstijl en/of meer sociale isolatie. Zoals een projectleider toelicht: *“In Kanaleneiland en in Overvecht hebben we nou gewoon eenmaal de meeste mensen die in onze doelgroep vallen.”*

2.4. Verwijzers

Via formele en informele verwijzers

Potentiële deelnemers worden in meer en mindere mate doorverwezen via formele organisaties, zoals bijvoorbeeld een verloskundigenpraktijk, vluchtelingenwerk, centrum voor jeugd en gezin (CJG), het wijk- of buurtteam of een basisschool. Meestal is de formele doorverwijzer een lokale partner in de buurt of wijk waarin het initiatief actief is. Bij initiatieven die niet op een specifieke wijk zijn gericht, komen de verwijzingen vaak vanuit stedelijke organisaties en netwerken.

“De groepen die wij tot nog toe aangemeld krijgen via die buurtteams en consultatiebureaus, dat zijn best heel kwetsbare gezinnen. Dus überhaupt het feit dat ze iedere week in staat zijn om te komen, is het meest haalbare. Maar doordat we nu ook twee projecten op scholen gestart zijn krijgen we daar net iets andere gezinnen.”

Projectleider 6, opvoedondersteuning

Er zijn ook informele en non-formele verwijzers; dit zijn dan vaak andere informele samenwerkingspartners in de wijk waar het initiatief actief is en die deelnemers wijzen op het bestaan van de ander. Ook initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen verwijzen deelnemers naar elkaar.

Een andere vorm van informeel doorverwijzen is via mond op mond verwijzing: deelnemers - zowel kinderen, jongeren als ouders - motiveren en inspireren anderen tot deelname. Een belangrijk factor hierbij is vertrouwen; mensen gaan deelnemen omdat ze de verwijzer vertrouwen en de projectleider vertrouwen biedt. Zoals een projectleider vertelt: *“Je bent een bekende uit de wijk. Jongeren voelen zich heel, heel vertrouwd bij je.”* Behalve dat er naar de initiatieven doorverwezen wordt, werven zij veelal en op verschillende manieren zelf hun deelnemers; bijvoorbeeld via social media, door bij het schoolplein in gesprek te gaan en/of de wijk in te lopen.

3. Werkwijzen, succesfactoren en uitdagingen

In dit hoofdstuk staat de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag centraal: *Wat zijn de verschillende werkwijzen van de deelnemende initiatieven en wat noemen zij als successen en uitdagingen?*

In relatie tot bestaande kennis en bewezen werkzame elementen, worden in dit hoofdstuk de gehanteerde werkwijzen van de initiatieven beschreven. Vanuit de ervaringen in de praktijk wordt een overzicht gegeven van door de initiatieven vaker gehanteerde en gemeenschappelijke methoden, methodieken en aanpakken. Ook zijn de door de initiatieven benoemde essentiële randvoorwaarden, succesvolle factoren en uitdagingen samengevat.

Wat de initiatieven gemeen hebben, is dat zij kansen voor kinderen vergroten door het *stimuleren van positieve en/of helpende vaardigheden, kennis en attitudes*. Ouders, jongeren en kinderen worden ondersteund en gestimuleerd door deze helpende vaardigheden, kennis en attitudes op *een toegankelijke en praktische manier* aan te bieden, door bijvoorbeeld het inzetten op een specifieke inhoudelijke focus, ervaringsdeskundigheid, ontmoetingen met peers, outreachend werken en/of het inzetten van rolmodellen.

De activiteiten binnen de initiatieven verschillen wat betreft inhoud en hetgeen er beoogd wordt. Soms is de primaire focus op *informatieoverdracht*, soms gaat het om het versterken van het *netwerk*, soms om het ontwikkelen van bepaalde *vaardigheden*. Maar in de praktijk vinden activiteiten op deze drie gebieden altijd plaats, in ieder initiatief. Dus het primaire doel van de activiteiten kan verschillen, maar de resultaten zitten op alle drie de gebieden. De initiatieven wijzen de deelnemers letterlijk en figuurlijk de weg naar (meer) kansen.

“Hoe ga je met je gezin om met dat soort dingen? En dan kun je een andere weg ontdekken dan wat je als waarde en norm hebt meegenomen. En met die nieuwe normen en waarden een nieuwe frisse start maken.” Projectleider 3, opvoedondersteuning

“De weg beter kennen in [locatie initiatief], en waar wij ook altijd erg op zitten is communiceren met school.” Projectleider 1, opvoedondersteuning

3.1. Inhoudelijke focus

De deelnemende initiatieven stellen een bepaald inhoudelijk thema voorop; zij hebben een specifieke inhoudelijke focus die zij naar buiten uitdragen en waarop zij hun deelnemers werven of door hen gevonden worden. We onderscheiden vier inhoudelijke thema's:

- opvoedondersteuning (gericht op ouders);
- huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling (gericht op kinderen);
- sport als middel (gericht op kinderen, jongeren en ouders);

- maatjes en mentoring (gericht op kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten).

De meeste initiatieven werken echter op een breder vlak dan de specifieke inhoudelijke focus die zij naar buiten uitdragen. Zoals bekend uit praktijk en onderzoek, zijn informele netwerken en initiatieven niet zo eenvoudig te kaderen (Achahchah e.a., 2023). De in dit onderzoek op inhoud aangebrachte scheidslijnen (de vier overkoepelende inhoudelijke thema's) zijn in de praktijk dan ook niet zo rechtlijnig; zo vindt bijvoorbeeld mentoring soms ook plaats bij initiatieven ingedeeld bij opvoedondersteuning of sport als middel, en heeft talentontwikkeling aandacht in vrijwel alle initiatieven maar wordt het explicieter benoemd bij huiswerkbegeleiding.

De indeling op inhoudelijke thema's geeft de focus of het accent aan waarmee het initiatief zich presenteert aan de buitenwereld. Het extern communiceren en uitdragen van deze focus heeft een belangrijke functie. Ten eerste is het een 'lokmiddel' om deelnemers te werven oftewel de doelgroep te benaderen en aan te trekken. Ten tweede maakt een inhoudelijke focus het voor de deelnemers gemakkelijker om deel te nemen; men heeft een reden of doel voor de deelname, zowel voor zichzelf als voor de directe sociale omgeving.

“Kijk, het doel is niet het kickboksen zelf of het voetballen zelf. Het is een middel om de jongeren eigenlijk binnen te halen binnen de gymzalen, sportactiviteiten en vandaaruit ga je lekker in gesprek.” Projectleider 1, sport als middel

“Ik denk dat voor mensen het [een initiatief gericht op taalontwikkeling] ook een goede reden is. Het maakt de drempel laag, want daardoor kunnen mensen zeggen: “ja, ik word geholpen bij Nederlands”. En dat is niet zo, we bereiken eigenlijk iets anders. Dat is wel grappig, want het is soms voor onszelf ook wel eens ingewikkeld. Welke keuzes maak je?” Projectleider 6, opvoedondersteuning

3.1.1. Opvoedondersteuning

Bestaande kennis (literatuurstudie)

De thuisomgeving en het bijbehorende pedagogische klimaat waarin kinderen opgroeien, is in sterke mate bepalend voor de kansen die kinderen krijgen. Maar niet in alle gezinnen is er een positief of stimulerend pedagogisch klimaat. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat ouders die weinig financiële middelen hebben, vaker problemen ervaren met opvoeden (Attree, 2005). Ook een onstabiele gezinssituatie gaat vaker hand in hand met chronische stress die ouders belemmert in hun pedagogische rol van opvoeder, door gevoelens van onzekerheden en tekortkomingen (Cooper & Stewart 2021; Ho e.a., 2022). Juist in deze gezinnen is het geloof en vertrouwen van ouders in hun opvoedvaardigheden en rol als ouder (i.e. ouderlijke zelfeffectiviteit) lager, en vraagt het scheppen van een stimulerend opvoedingsklimaat vaker om opvoedingsondersteuning (Bandura, 1994).

Het belang van ontmoetingsbijeenkomsten voor ouders waarin zij onderling opvoedingsvragen en oplossingen kunnen uitwisselen onder begeleiding van professionals is vaak beschreven in de literatuur (Bohr e.a., 2010; Deadman & McKenzie, 2020; Lévesque e.a., 2020). Zo kunnen ouders van elkaar leren en elkaar sociaal, emotioneel en praktische steun bieden (Bektas e.a., 2021; Van der Klein e.a., 2019). Hierbij wordt het belang van een informele, laagdrempelige, én een veilige setting benadrukt (Bektas e.a., 2021; Strange e.a., 2014; Walker, 2012). Een vertrouwde en veilige sfeer kun je creëren door: interesse te tonen, luisteren, niet-oordelende houding te hebben, en aan te sluiten bij behoeften van ouders. Het is vooral belangrijk dat ouders niet het gevoel hebben beoordeeld te worden op hun ouderschap. Inzetten of gebruik maken van ervaringskennis en/of een ervaringsdeskundige kan hierbij waardevol zijn.

Praktijk- en ervaringskennis vanuit de deelnemende initiatieven

De initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen gericht op opvoedondersteuning hebben als belangrijkste doel ouders in hun kracht te zetten, en zij passen werkwijzen toe die in de bestaande literatuur als effectief en relevant worden bevonden.

Het investeren in zelfvertrouwen, vaardigheden, sociale contacten en gezondheid van de ouders – in de praktijk overwegend moeders – draagt volgens de projectleiders bij aan meer kansen voor kinderen. Doordat ouders meer welzijn en zelfeffectiviteit ervaren, verbetert ook het pedagogisch thuisklimaat; ouders zetten een positief rolmodel neer en kinderen kopiëren zowel gedrag als attitudes van ouders.

De projectleiders geven aan dat zij ouders ondersteunen door bij te dragen aan hun *opvoedvaardigheden en kennis van de systeemwereld*, omdat veel ouders de weg in het systeem niet kennen en behoefte hebben aan informatie. Verder vertellen de projectleiders dat ze inzetten op het *versterken van de mentale gezondheid* van de moeders, onder andere door hen bewust te maken van hun eigen identiteit als ouder, zodat ze ook beter voorbereid zijn op hun opvoedingsrol. Mentale versterking maakt ook dat de ouders minder stress ervaren, hetgeen positief is voor zowel de ouder als het kind. Daarnaast geven de initiatieven aan dat ze inzetten op *netwerkvergroting* van de ouders, door ontmoetingen of activiteiten vaak in groepsverband te faciliteren. Deze ontmoetingen zorgen ervoor dat moeders een sociaal vangnet en support hebben, en helpt hen om uit een sociaal isolement te komen. Activiteiten in groepsverband en met gelijkgestemden maken het ook mogelijk dat de moeders in een laagdrempelige setting leren over opvoeden. Deze bijeenkomsten stellen ouders ook in staat om kennis en informatie van professionals op te nemen. Zoals een projectleider vertelt: *“Veel ouders weten oprecht niet hoe ze met hun kinderen moeten spelen of we krijgen ook vaak te horen, moet ik tegen een baby praten? Dat vinden ze heel raar en dat leren wij hen.”*

De projectleiders geven aan dat de meeste ouders in eerste instantie komen voor de ontwikkeling van hun kinderen, maar doordat er tijdens de activiteiten goede voorbeelden

aangedragen worden, groeien zij ook mee met hun opvoeding; ouders leren door te observeren, te spiegelen en te experimenteren.

Naast opvoedingsvaardigheden doen de ouders ook nog allerlei andere vaardigheden op die hun meer zelfstandigheid en zelfvertrouwen bieden; zoals het leren reizen met het OV of het woord nemen in een groep.

3.1.2. Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

Bestaande kennis (literatuurstudie)

Uit tal van onderzoeken blijkt dat onderwijskansen niet gelijk zijn. Kinderen die opgroeien in een gezin met een lager inkomen en met ouders met een praktijkgerichte opleiding, krijgen in het algemeen minder kansen in het onderwijs dan kinderen die opgroeien met ouders die over een hoog inkomen en theoretisch opleidingsniveau beschikken (Lareau, 2003). Dit heeft alles te maken met de hulpbronnen waarover ouders en gezinnen beschikken.

Om kinderen die opgroeien in een omgeving met minder hulpbronnen te ondersteunen – dus een omgeving waar bijvoorbeeld minder kennis is over het schoolstelsel of waar minder geld is voor schoolmateriaal of een rustige leeromgeving – kan naast additionele binnenschoolse ondersteuning ook buitenschoolse educatieve ondersteuning belangrijk zijn. In deze gezinnen kunnen huiswerkbegeleiding en naschoolse activiteiten – als in ondersteuning bij de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen in de buitenschoolse omgeving – een belangrijke aanvulling zijn op hetgeen kinderen vanuit thuis geboden wordt, en een belangrijk middel om meer gelijke (onderwijs)kansen te creëren voor deze kinderen en jongeren (Elffers, 2022; Notten, 2020).

Voor een positieve ontwikkeling van kinderen is het belangrijk dat de thuisomgeving de educatieve activiteiten vanuit school of de buitenschoolse omgeving ondersteunt en vice versa (Lusse, 2019). Met *ouderbetrokkenheid* wordt vaak verwezen naar begeleiding die ouders hun kinderen thuis bieden met huiswerk en andere zaken vanuit school. Maar niet alle ouders kunnen deze begeleiding bieden. Belangrijk is dat er een positieve band is tussen ouders en de schoolse omgeving; kinderen leren beter wanneer ouders positief staan ten opzichte van hetgeen zij doen. Ouders die zelf weinig affiniteit of negatieve ervaringen hebben met school zijn vaak moeilijker te bereiken door leerkrachten en professionals in het voor- en vroegschoolse onderwijs. Deze ouders voelen zich vaak niet thuis in een schoolse omgeving. Belangrijk is daarom als leerkracht, educatieve professionals en vrijwilliger oog te hebben voor de *eigen rol* in het stimuleren van kansengelijkheid en educatief partnerschap met ouders en hun kinderen, en voor de *verschillende leefomgevingen van gezinnen*. Werkzame elementen vanuit bestaande literatuur die de aansluiting tussen buitenschoolse educatieve initiatieven en de schoolse omgevingen stimuleren zijn onder andere: het aangaan van een gelijkwaardig partnerschap en onderlinge afstemming, bekendheid van het initiatief en toegankelijkheid voor zowel leerkrachten, leerlingen en ouders (Groff & de Wit, 2022; Rijnders e.a., 2020; Van den Bergh, 2020; Van der Pluim, 2020)

Praktijk- en ervaringskennis vanuit de deelnemende initiatieven

De deelnemende initiatieven binnen het thema ‘huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling’ richten zich op het ondersteunen van kinderen in hun ontwikkeling; zowel direct aansluitend bij de schoolomgeving (zoals het stimuleren van taal- en rekenvaardigheden) alsook vanuit een breder perspectief (zoals sociale competenties, emotionele en creatieve ontwikkeling, beroepsoriëntatie). Het overkoepelende doel van deze initiatieven is door middel van de eigen vorm van buitenschoolse begeleiding kinderen te helpen hun *volledig potentieel* waar te maken. Het gaat om het stimuleren van taalontwikkeling en wiskunde tot het ontwikkelen van zelfvertrouwen en het ontdekken van talenten. Kortom, zoals een projectleider aangeeft: *“Als je huiswerkbegeleiding zegt, dan zeg je het eigenlijk te klein, te krap.”*

De initiatieven die huiswerkbegeleiding aanbieden doen dit op verschillende manieren, nauw aansluitend bij diverse werkzame elementen benoemd in bestaande literatuur en met als doel het vergroten van kansengelijkheid onder kinderen: *“Ik denk dat we kinderen eerlijkere kansen geven doordat we woordenschat verbeteren, zonder belerend te zijn of iets te willen doen aan de identiteit van die gezinnen.”* Projectleider 3, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

De initiatieven onderhouden zelf of via de ouders *contact met school* voor bekendheid en afstemming, en stellen zich toegankelijk op ten aanzien van leerkrachten, ouders en kinderen en stimuleren ouderbetrokkenheid. Zo is er vanuit de initiatieven bijvoorbeeld regelmatig contact met intern begeleiders, wordt er aangesloten bij gebruikte lesmethodes op de scholen van de deelnemende kinderen, en maakt een enkel initiatief gebruik van de ruimtes in een school. *Ouderbetrokkenheid* wordt onder andere gestimuleerd door het organiseren van gesprekjes tussen ouder(s), kind en de betrokken vrijwilliger. Andere manieren waarop initiatieven ouderbetrokkenheid stimuleren is bijvoorbeeld door ouders uit te nodigen bij activiteiten en voor het verzorgen gastlessen. Ouderbetrokkenheid wordt soms ook gestimuleerd door bij ouders de verantwoordelijkheid te leggen om op school te informeren op welk gebied de extra huiswerkondersteuning welkom zou zijn.

De meeste initiatieven bieden *één op één begeleiding* aan kinderen. Bij sommige initiatieven wordt fysiek de ruimte geboden om huiswerk te maken en vragen te stellen waar nodig (groepsverband) of wordt in *groepsverband* aan de sociaal-emotionele ontwikkeling gewerkt. De initiatieven geven aan dat voor een succesvolle individuele begeleiding van de kinderen de juiste *matching* belangrijk is. De juiste begeleider is cruciaal; iemand die begrijpt wat er speelt in het leven van de kinderen. Tussen kinderen en gezinnen zitten namelijk veel verschillen; zowel culturele en sociaaleconomische verschillen, maar ook verschillen in vaardigheden, karakters en competenties. Daarnaast is *oprechte aandacht* voor het kind van belang. De kinderen hebben allerlei rollen in bestaande vaste contexten. Door ze oprechte aandacht te geven kunnen ze even loskomen vanuit deze rollen en hun eigen talenten en dromen ontdekken en centraal stellen. Zoals een projectleider vertelt tijdens de focusgroep rond het thema huiswerkbegeleiding: *“Kinderen willen heel graag gezien en gehoord worden. Ze zijn*

opzoek naar iets. Ze willen aandacht en kunnen zeggen "mevrouw ik heb maar drie fouten gemaakt op het dictee."

Veel initiatieven bieden naast huiswerkbegeleiding ook, en bij een enkel initiatief exclusief, activiteiten aan in het kader van *talentontwikkeling*. Dit vindt plaats in de vorm van "uitjes" naar een andere omgeving; zoals naar het bos, theater of museum. Andere aanvullende activiteiten zijn sport- en spelactiviteiten, gastlessen over een bepaald beroep of het maken van een wijkkrant. Deze activiteiten stimuleren de ontwikkeling en vergroten het perspectief en de leefwereld van de kinderen. Kinderen in de wijken waarin de initiatieven actief zijn komen zelden buiten hun eigen wijk; de uitstapjes en activiteiten vergroten letterlijk en figuurlijk hun wereldbeeld en ideeën over wat (ook voor hen) mogelijk is.

3.1.3. Sport als middel

Bestaande kennis (literatuurstudie)

Verschillende studies tonen een positief verband aan tussen sport- en beweeggedrag van kinderen en jongeren, en vaardigheden of kenmerken die positief bijdragen aan hun ontwikkeling (Biddle & Asare, 2011; Biddle e.a., 2019; Janssen & Leblanc, 2010). Volgens deze onderzoeken presteren kinderen en jongeren die sporten en bewegen bijvoorbeeld beter op school dan jongeren die niet of weinig sporten en bewegen (Donnelly e.a., 2016; Rasberry e.a., 2011; Singh e.a., 2019). Door te sporten en te bewegen kunnen kinderen bepaalde vaardigheden ontwikkelen, zoals impulscontrole, concentratievermogen en motorische vaardigheden (Biddle & Asare, 2011; Donnelly e.a., 2016). Van deze vaardigheden is bekend dat zij belangrijk zijn voor de persoonlijke ontwikkeling en schoolprestaties. Indirect kan sporten en bewegen dus bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en de onderwijsprestaties van kinderen (Singh e.a., 2019; De Greeff e.a., 2018).

Daarnaast laten studies zien dat kinderen en jongeren die meer fysiek actief zijn minder vaak psychische problemen (zoals depressie, stress) ervaren, én een beter psychisch en mentaal welbevinden hebben (zoals positiever zelfbeeld, tevredenheid met het leven en geluk) (Rodriguez-Ayllon e.a., 2019). Dit zou mogelijk verklaard kunnen worden door het feit dat sport vaak ook leidt tot ontmoeting in bredere kring.

"Sport brengt mensen bij elkaar, of je nou Nederlands of Turks bent [...] Sport is niet alleen maar voor je gezondheid, het is zoveel meer dan dat" Projectleider 4, sport als middel

Uit onderzoek blijkt dat gezinnen met lagere inkomens vaker wonen in wijken waar publieke voorzieningen zoals speelveldjes of een park beperkt zijn. Deze gezinnen participeren ook minder vaak in sport- en beweegactiviteiten (Pulles et al., 2023), terwijl we uit onderzoek weten dat sport en bewegen veel mogelijkheden biedt tot het verbeteren van (positieve) gezondheid en welzijn, talentontwikkeling en zelfontplooiing, weerbaarheid en een zinvolle vrijetijdsbesteding (De Greeff e.a., 2018; Donnelly e.a., 2016;

Van Roest et al., 2016). Sport kan daardoor gezien worden als een belangrijk middel om kansen te vergroten, juist voor inwoners – jong en oud – in minder kansrijke wijken. Uit de literatuur blijken een aantal belangrijke factoren om sport op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan een positieve ontwikkeling van kinderen, jongeren en ouders: de deskundigheid van de begeleider, een positieve relatie (eerlijkheid, een positief rolmodel, wederkerigheid) tussen de begeleider en de deelnemer, een fysieke omgeving die aansluit bij de leefwereld van de doelgroep, een integrale (holistische) aanpak, type sport- en beweegaanbod, zelfeffectiviteit en motivatie (NISB, 2014; Stuij & Pulles, 2023; Van Roest et al., 2016; Willemsen et al., 2018)

Praktijk- en ervaringskennis vanuit de deelnemende initiatieven

In de initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen gericht op ‘sport als middel’ komen veel van de in de literatuur beschreven mechanismen en succesvolle factoren terug. Volgens de betrokken projectleiders heeft sport als middel meerdere functies; het draagt op meerdere manieren bij aan meer kansen voor de kinderen in de wijken waar zij met hun initiatief actief zijn.

Allereerst ervaren zij dat sport bijdraagt aan de *mentale en fysieke gezondheid* van de kinderen, jongeren en ouders. Zo beschrijft een projectleider dat de vrouwen die bij hen sporten zich daardoor mentaal en fysiek beter voelen, maar ook uit hun sociale isolement kunnen komen: *“Dat ze zich echt lekkerder in haar vel voelt. Maar dat ze ook mensen om zich heen heeft, dat je een gesprek kan aangaan, dat je wat herkenning hebt”* Projectleider 2, *sport als middel*

De initiatieven bieden ook een bepaald *type sport en bewegen* aan. Zo is in het aanbod aandacht voor (vecht)sporten die aansluiten bij de behoeften van de jongeren. Dit type sportaanbod wordt gekenmerkt door het stimuleren van bepaalde positieve attitudes en waarden. Zo zijn de pijlers van Taekwondo (zoals doorzettingsvermogen, eerlijkheid, zelfbeheersing) volgens de initiatieven belangrijke karaktereigenschappen om jezelf staande te houden in een wijk zoals Overvecht. Deze pijlers helpen kinderen en jongeren te bouwen aan een positief zelfbeeld, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van waaruit zij zelfstandig belangrijke keuzes kunnen nemen. Het maakt dat zij zich niet als slachtoffer opstellen en voelen, maar zelf de verantwoordelijkheid (leren en kunnen) nemen in en voor hun leven. Zoals een projectleider beschrijft over haar ervaringen met vechtsport in de wijk: *“Dus het was niet alleen maar vechten, het was vooral echt heel veel vaardigheden leren, en ook leren stop te zeggen. Dat vond ik een hele mooie methode, want het is een soort van leerschool in plaats van alleen maar ‘ik ga nu even mijn adrenaline kwijt raken’. Daar leren de kinderen echt heel veel van.”* Projectleider 2, *sport als middel*.

Daarnaast sluiten de initiatieven aan bij *de leefwereld van jongeren*, door het bieden van een alternatieve en zinvolle vrijetijdsbesteding. Door het sportaanbod bieden zij kinderen en jongeren een alternatief voor risicogedrag; het leidt af en biedt een positieve en laagdrempelige vrijetijdsbesteding: *“..om beetje van de straat te blijven om niet de*

verkeerde kant op te gaan. Want bij de Taekwondo leer je echt de waarden en normen hoe ga je met elkaar om respect, discipline ..". Projectleider 4, sport als middel

De initiatieven zien dat door sporten de deelnemers ook competenties en sociaal-emotionele vaardigheden oefenen die zij kunnen toepassen op andere leefgebieden, zoals een projectleider vertelt: *"Als ik zie tegen wat voor uitdagingen zij [de deelnemers] aanlopen, bijvoorbeeld ook tijdens het sporten. Ze vinden een oefening heel moeilijk of zo, dan probeer je ze te stimuleren en te motiveren dat ze toch op dat moment afmaken waar ze aan zijn begonnen. En dat dat later dan ook de vruchten gaat afwerpen. Dat probeer ik ze gewoon in te praten en daarmee te motiveren. En ook dan een vergelijking maken met bijvoorbeeld een schoolsituatie of een werksituatie van 'pak het op, geef niet op, ga ermee aan de slag' en ja, heel vaak krijg ik ook een appje van 'hé, het is me toch gelukt'". Projectleider 4, sport als middel*

De initiatieven zetten sport voorop, zorgen voor een gericht aanbod en kennen hun doelgroep, daarbij zorgen ze voor professionele ondersteuning en een voor hun doelgroep veilige omgeving. *"Ook als leraar zijnde, wat voor boodschap geef jij mee? Je kan wel als kickbokstrainer zeggen van 'ja, je komt hier alleen maar om mensen knock-out te slaan enzo', maar je kan ook een andere boodschap meegeven. Dat je zegt van 'hé, we werken hier aan zelfvertrouwen. Het gaat om zelfbeheersing, en op straat doe je juist niemand wat aan, want als dat gebeurt ben je hier niet meer welkom.' Dus dat zijn die dingen waar je mee kan spelen, en dat past ook voor voetbal want daar zijn ook regels." Projectleider 1, sport als middel.*

3.1.4. Maatjes en mentoring

Bestaande kennis (literatuurstudie)

Wanneer je als kind of jongere opgroeit in een gezin waar minder kansen zijn, woon je vaak ook in een buurt of wijk waar de kansen niet voor het oprapen liggen en inwoners een gelijksoortige sociale positie hebben (Kansenkaart.nl, 2024). We spreken dan ook wel over homogene wijken; dit zijn wijken waar veel gelijkgestemden wonen. Maar dat betekent ook dat je als kind of jongere niet of weinig in aanraking komt met andere perspectieven of andere kennis dan je vanuit je thuisomgeving kent (Notten, 2022b).

Voor het krijgen en zien van andere of nieuwe mogelijkheden zijn gidsen van belang. Dit zijn personen die een ander perspectief aanreiken en op verschillende manieren de hulpbronnen en zelfeffectiviteit van een kind, jongere of ouder kunnen vergroten (Lareau, 2015; Notten e.a., 2023). Maatjes en mentors zijn een min of meer georganiseerde vorm waarin deze gidsen zich kunnen voordoen. Maatjes en mentors bieden hun maatje of mentee nieuwe perspectieven; zij zijn als het ware een doorgeefluik naar gunstige hulpbronnen. Denk hierbij aan kennis, vaardigheden en sociale netwerken die belangrijk zijn om de sociale positie te verbeteren en die bijdragen aan een positieve ontwikkeling op sociaal-emotioneel gebied (Pfeifer & Notten, 2021; Uijterlinde e.a., 2009).

Voor een succesvol maatjes of mentoring traject is het belangrijk dat er een gelijkwaardige relatie is tussen de maatjes, maar ook tussen mentor en mentee. Dit draagt tevens bij aan een vertrouwensband, en maakt dat een deelnemer ook echt wat wil en kan aannemen van het maatje of de mentor. Een cruciaal onderdeel bij interventies gericht op maatjes en mentoring is natuurlijk de matching. Belangrijk bij de matching is om goed aan te sluiten bij zowel de behoeften en wensen van de betreffende deelnemer – van kind tot ouder – alsook de capaciteiten, mentorstijl en wensen van het maatje of de mentor. Het faciliteren en stimuleren van maatjes en mentoring kan een bewuste focus zijn binnen een interventie, vaak ontstaan dergelijke verbanden ook onbewust of niet intentioneel. Een stevige ondersteuningsstructuur vanuit de organisatie biedt de maatjes en mentoren een belangrijk steuntje in de rug en vergroot de kans op een succesvol traject (Bastiaanssen e.a., 2021; Dubois, e.a., 2002; Notten e.a., 2023).

Praktijk- en ervaringskennis vanuit de deelnemende initiatieven

De initiatieven gericht op maatjes en mentoring geven op verschillende manieren vorm aan werkzame elementen bekend uit bestaande studies. Zo geven zij aan dat in hun projecten *oprechte aandacht* centraal staat; aandacht voor het kind, de jongere of de ouder zodat zij het gevoel krijgen er te mogen zijn en zichzelf te zijn. Dit is niet voor iedereen vanzelfsprekend, denk aan ouders die te maken hebben met (te) veel stress of een thuissituatie waarbij er weinig aandacht voor het kind is. De projectleiders beschrijven dat door oprechte aandacht te geven via maatjes en mentoring, de deelnemers de ruimte krijgen en ervaren om zichzelf te laten zien en te laten horen: de mogelijkheid om aan te geven wat die persoon graag wil of belangrijk vindt. Zoals een projectleider meegeeft aan de deelnemers: *“Je bent het waard om te zijn wie je bent.”* Een oud-vrijwilliger bij een maatjes project vertelt: *“... dat het echt gaat om dat kinderen zich gezien voelen zich gehoord voelen. Het hoeft helemaal niet zo ingewikkeld te zijn, maar gewoon dat er iemand is die aandacht geeft, die er gewoon voor je is. Dat is gewoon dat concept.”* Een belangrijk randvoorwaarde waar men binnen de initiatieven veel oog voor heeft zijn *gelijkwaardige relaties* tussen maatjes en het bieden van *veiligheid en vertrouwen*. De projectleiders en vrijwilligers geven aan dat wanneer dit ontbreekt, mensen zich niet uiten en geen persoonlijke zaken met het maatje of de mentor delen. Veiligheid bieden betekent bijvoorbeeld ook dat maatjes informatie niet delen zonder toestemming van de deelnemer: *“want veiligheid staat echt wel heel hoog bij ons in het vaandel en vertrouwen, dus dat wil je absoluut ook niet schaden.”*, aldus een projectleider.

De initiatieven stimuleren dat de maatjes en mentoren de deelnemers min of meer *onttrekken uit de vaste belevingswereld en andere perspectieven bieden* en inzichten geven. Dit kan letterlijk opgevat worden door bijvoorbeeld kinderen mee te nemen uit de eigen wijk en een speeltuin bezoeken in een andere wijk. Of door iemand kennis te laten maken met activiteiten die (nog) onbekend zijn, zoals sporten of het lezen van bepaalde boeken. Dit zorgt ervoor dat de deelnemers zichzelf (beter) leren kennen, meer mogelijkheden zien, hetgeen bijdraagt aan een positieve ontwikkeling.

Voor succesvolle mentoring is het van belang dat er een *goede match* wordt gemaakt tussen de deelnemer en maatje of mentor. Hier wordt binnen de initiatieven veel aandacht aan besteed. Deze match kan op verschillende vlakken worden gemaakt, bijvoorbeeld gelijkenis in ervaringen zoals opgroeien en opvoeden in een éénouder gezin of armoede, of gemeenschappelijke hobby's en interesses. Hiervoor worden de behoeften achterhaald van degene die ondersteund wordt, en ook de mogelijkheden en wensen van de ondersteuners worden in kaart gebracht: *"We proberen echt heel persoonlijk te matchen, dus we hebben aan het begin zowel met het gezin als met de vrijwilliger echt een best wel lang gesprek om echt goed te kijken van wie ben je als persoon? En wat vind je leuk, maar ook, wat zijn je wensen voor de match? En daar proberen we zo goed mogelijk rekening mee te houden."*, aldus een projectleider en oud-vrijwilliger.

De initiatieven gericht op maatjes en mentoring hebben een ondersteuningsstructuur ontwikkeld en hanteren vaste richtlijnen voor het matchen en aannemen van vrijwilligers. Zo worden er bijvoorbeeld formele overeenkomsten aangegaan met vrijwilligers en kan er een VOG gevraagd worden. Een vrijwilliger vertelt over zijn ervaring: *"Je gaat een soort overeenkomst aan, dus het proces is wel serieus. Daar heb ik me positief over verbaasd, hoe dat dan gaat; een zware intake, je wordt wel flink doorgezaagd ook."* Vrijwilliger 3, *maatjes en mentoring*

3.2. Toegepaste methoden

Hoewel de initiatieven verschillen in de inhoudelijke focus die zij uitdragen, komen de methoden en werkwijzen waarmee zij hun doelen binnen het initiatief willen behalen sterk overeen. Dit blijkt ook uit de beschrijvingen van de praktijk- en ervaringskennis in paragraaf 3.1. Er zijn verschillende bestaande en gevalideerde methoden die de initiatieven inzetten. De volgende methoden worden door de projectleiders vaker benoemd en beschreven: groepswork en individuele begeleiding, peer-to-peer werkwijzen, het inzetten van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid, outreachend werken en het inzetten van rolmodellen. Deze methoden, en enkele voorbeelden van de toepassingen hiervan door de deelnemende initiatieven, worden in deze paragraaf toegelicht.

3.2.1. Groepswork en individuele begeleiding

Sommige initiatieven werken met enkel groepsbijeenkomsten, andere initiatieven werken met individueel aanbod (begeleiding, coaching en/of thuisbezoeken), bij weer andere initiatieven is een combinatie van beiden mogelijk.

Groepswork

Via groepswork leren deelnemers om te gaan met andere mensen, inclusief de vaardigheden, omgangsvormen en sociale codes die daarvoor nodig zijn (Rumping et al.,

2017; Todorović et al., 2017; Bartelink & Verheijden, 2015, Nys, 2010). Groepen, en dan met name homogene groepen, kunnen ook werken als buffer; als een veilige omgeving om als individu de eerste stappen in een nieuwe richting te zetten. De initiatieven zien dit ook in hun dagelijkse praktijk.

Sommige initiatieven, met name gericht op opvoedondersteuning, benadrukken het belang van vaste groepen en de continuïteit van een groep voor een vertrouwde en veilige setting. Voor andere (doel)groepen, werkt het heel goed dat er een min of meer vrije inloop of open in- en uitstroom is.

Initiatieven besluiten soms om over te gaan op groepswork omdat dit minder vrijwilligers (begeleiders) vraagt. Zoals een projectleider binnen het thema opvoedondersteuning beschrijft: *“Een vrijwilliger die een half jaar betrokken is bij een gezin die kan in het beste geval twee trajecten in een jaar doen. Dus je kunt meer impact leveren op die manier [individuele begeleiding vervangen door groepsbijeenkomsten], maar ook simpelweg omdat wij serieus geloven dat het voor een gezin goed is, en ook voor die kinderen, om contact te hebben met andere moeders. Eenzelfde situatie, andere kinderen om mee te spelen.”*

Individuele begeleiding

Individuele begeleiding vindt vaker plaats in initiatieven gericht op huiswerkbegeleiding en mentoring.

“Zoals bij ons dat het een uur lang één op één wordt uitgelegd en de volgende week is diezelfde persoon er weer en die weet precies waar jij moeite mee hebt.” Projectleider 3, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling.

“Dat er voor kinderen vaak één op één aandacht is, en soms gewoon dat er een spelletje gedaan wordt en dat er tijd is voor spelregels, voor iets ontspanning. Dat iemand zonder dat die gehaast wordt 100 keer hetzelfde uitlegt.” Projectleider 4, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

“Ja vergeet absoluut niet hoe belangrijk het is om gidsen in je leven te hebben. Dat is gewoon ... Ja, ik word er ook echt emotioneel van als ik daarover nadenk. Over hoeveel kinderen en jongeren er alleen zijn, en hoeveel het kan doen om echt een klein momentje van mijn aandacht te krijgen en gewoon te mogen zijn wie je bent.” Projectleider 1, maatjes en mentoring

In initiatieven gericht op jongeren en ouders volgt een individuele benadering vaker vanuit een groepssetting. Zoals een projectleider die met jongeren werkt vertelt: *“Wij zien natuurlijk aan bepaalde gezichtsuitdrukkingen en lichaamstaal van die zit echt overvol. Ja, die trekken we dan even weg, daar gaan we mee in gesprek. Want ja, wat die jongeren ook niet willen is dat jij met de hele groep daar diegene aanspreekt van “hè, je voelt je niet lekker, wat is er aan het handje?” Projectleider 1, sport als middel*

3.2.2. Peer-to-peer werkwijzen

Peer-to-peer werkwijzen worden veel toegepast in de initiatieven. Onder ‘peers’ wordt in het algemeen verstaan deelnemers die eigenschappen met elkaar delen (leeftijd, geslacht, etniciteit, cultuur, subcultuur of woonplaats en taalgebruik), ervaringen met elkaar delen (middelengebruik, levensstijl, en scholing), en/of lid zijn van dezelfde groep (McDonald et al., 2003). Zoals een projectleider vertelt: *“dus zo’n jonge jongen die zelf volgens mij ook maar net studeert of op de middelbare school zit, maar zij [deelnemer] voelt zich zo veilig.”* Projectleider 4, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling. Een andere projectleider licht toe: *“Ik ben wel eens op huisbezoek geweest en dan helpt het wel even dat je dezelfde taal spreekt”,* aldus projectleider 7, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling.

In de initiatieven worden diverse peer-to-peer werkwijzen toegepast, zoals peer-support, peer-educatie en peer-activatie. Vaak worden meerdere peer-to-peer werkwijzen bewust toegepast binnen een enkel initiatief, soms ontstaat het in de praktijk. *Peer-support* of peer ondersteuning kan worden gezien als de ‘onderlinge steun van en door peers’ (Kinable, 2006). Peer-support gaat uit van een gelijkwaardige verhouding tussen peers; de wederzijdse gelijkwaardige beïnvloeding staat centraal (Manders et al., 2017). Peer ondersteuning vindt bijvoorbeeld plaats in de verschillende ouder(moeder)groepen van de initiatieven. Bij *peer-educatie* is er meer sprake van eenzijdige beïnvloeding, zoals een projectleider vertelt: *“Kennis delen met elkaar; kennis delen, ervaring delen en het dan verspreiden. Ik doe aan ‘Pay it forward’. Ja, weet je wat het is? Pay it forward kan letterlijk iets zijn wat je hebt en geeft aan iemand. Maar het kan ook zijn iets wat je hebt geleerd en doorgeeft. En diegene die het heeft geleerd, die geeft het weer door.”* Projectleider 3, opvoedondersteuning.

Bij *peer-activatie* worden peers ingezet met het doel om doelgroepen te bereiken die anders moeilijk bereikbaar zijn. De peers ontwikkelen een vertrouwensrelatie met de deelnemers en treden vaak als intermediair op tussen de deelnemers en de organisaties (Shiner, 2000). Peer-activatie lijkt vaker voor te komen bij initiatieven waarbij de projectleider ervaringsdeskundig is en/of ervaringsdeskundigheid actief wordt ingezet.

3.2.3. Ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid

Een belangrijk onderdeel, en vaak ook de basis van de toegepaste methodieken en activiteiten, is het werken met of vanuit ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid. Zoals een oud-vrijwilliger vertelt: *“We hebben ook vrijwilligers die uit eigen ervaring vertellen dat ze een moeilijke jeugd hebben gehad of zich heel erg alleen hebben gevoeld en denken van ‘ja, ik weet hoe het is, dus hopelijk kan ik iets terug doen’”.* Oud-vrijwilliger, maatjes en mentoring.

Ervaringskennis is kennis opgedaan door ervaringen in de praktijk, zoals opgroeien in armoede of het overwinnen van een verslaving, en kan persoonlijk zijn maar ook collectief

(NJI, 2024). Een ervaringsdeskundige heeft geleerd diens ervaringskennis te benutten om anderen te helpen. Ervaringsdeskundigen begrijpen beter wat speelt in het leven van mensen met een bepaalde kwetsbaarheid en kunnen onder andere hoop bieden, een rolmodel zijn en de brug vormen tussen systeem en leefwereld (Hoorn et al., 2020). In vrijwel alle initiatieven wordt gewerkt met en vanuit ervaringskennis, en vaak ook vanuit ervaringsdeskundigheid. De initiatieven onderstrepen de meerwaarde van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid en de voordelen die het biedt.

Samenwerken met iemand met ervaringskennis gebeurt soms omdat de betreffende projectleider geen ervaringskennis heeft die gelijk is aan de ervaringen van de deelnemers aan het initiatief. Er wordt dan bewust met iemand samengewerkt die dicht bij de doelgroep staat, bijvoorbeeld wat betreft taal en cultuur, om zo beter aan te sluiten bij de doelgroep: *“En ja, vooral die vertaling is super fijn en doordat zij zelf Marokkaans is, kan zij soms toch net even vanuit die cultuur ook nog wat beter de dingen benoemen.”* Projectleider 1, opvoedondersteuning.

In veel initiatieven is het de projectleider zelf die ervaringskennis heeft en/of ervaringsdeskundig is. Het kan gaan om ervaring met jeugdzorg of het opgroeien in een bepaalde wijk, maar ook het feit dat iemand voor het eerst moeder wordt in Nederland of zelf heeft ervaren wat te weinig individuele aandacht voor kinderen op school betekent. Zoals ervaringsdeskundige projectleiders vertellen:

“Ik kom binnen als van ik ben gewoon één van jullie. Dat is belangrijk, daar ligt de basis. Ik ben ook moeder, dat is mijn voordeel, ook ik heb een kind op de basisschool.” Projectleider 3, opvoedondersteuning

“Ik ben zelf ook een jongen uit Overvecht, ik ben ook daar geboren en opgegroeid. En ja, ik weet waar ze [de jongeren] mee te maken hebben. En dat is het mooie ook, dat is wat ze in mij ook een beetje terug kunnen zien en dat ze ervoor kiezen om gewoon wel succes te behalen in hun leven.” Projectleider 4, sport als middel

De projectleiders geven aan dat hun ervaringskennis en het hier open over zijn een verschil is met veel professionals vanuit formeel aanbod. Ervaringsdeskundigheid maakt ook dat de projectleiders met deelnemers en doelgroepen in contact komen die door formele organisaties vaak niet (goed) bereikt worden.

Een ervaringsdeskundige projectleider geeft aan dat het wel belangrijk is dat ervaringsdeskundigen geen tunnelvisie hebben en samenwerken met andere partners, die op een ander gebied expert of ervaringsdeskundig zijn: *“Je moet als ervaringsdeskundige wel bereid zijn je te verdiepen in een ander en dat betekent: geloof, cultuur, vrije tijd, elk facet. En dat betekent dus ook ga samenwerken met partijen die daar meer verstand van hebben. Want je kan niet van alles 100% verstand hebben.”* Projectleider 3, opvoedondersteuning

3.2.4 Outreachend

Een ander belangrijk element in de aanpak die de initiatieven laagdrempelig, vindbaar en toegankelijk maken, is volgens de initiatieven het ‘outreachend werken’.

Een veel genoemde uitdaging rondom initiatieven en interventies die zich richten op het doorbreken van de intergenerationale overdracht van kansenongelijkheid, is dat het lastig is deelnemers te betrekken. Het betrekken van kinderen bij activiteiten lukt meestal wel, bij jongeren en ouders wordt dit vaak als moeizaam ervaren. De afgelopen jaren is duidelijker geworden dat, willen deelnemers zich daadwerkelijk betrokken voelen en zich inzetten en verbinden aan een initiatief of aanbod, het essentieel is om direct aan te sluiten bij de behoeften, leefwereld en taal van degenen om wie het gaat (Baart & van de Vrede, 2020; Notten, 2021). Een manier waarop dit kan is door outreachend te werken; de kern van deze werkwijze is zoveel mogelijk aanwezig zijn op de plekken waar jongeren, ouders en (hun) kinderen elkaar ontmoeten en actief diensten aan te bieden (Omlo, 2017). De initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen ondersteunen dit volledig vanuit eigen ervaring, en gaan op verschillende manieren en in verschillende mate outreachend te werk. Dat kan zijn door deelnemers thuis op te zoeken, direct actief contact te zoeken via whatsapp of telefoon wanneer een deelnemer niet aanwezig is bij een bijeenkomst, of door de wijk in te gaan en daar jongeren en ouders aan te spreken. Zoals projectleiders aangeven:

“Je moet er naartoe gaan, je moet de wijk in en in aanraking komen met de doelgroep. Op deze manier kan je een vertrouwensband opbouwen en maak je het makkelijker dat ze naar de activiteit komen.” Projectleider 3, opvoedingsondersteuning

“Dat is het ‘going out en being there’ systeem, dat is eigenlijk het daar zijn waar jongeren zijn.” Projectleider 1, sport als middel

“Ik ga gewoon de wijk in, en dan spreek ik de jongeren aan van wat ze aan het doen zijn en wat ze hebben meegemaakt. Ja, wat er speelt. En soms lukt het mij dan ook om gewoon een connectie te krijgen, om een jongen of meisje naar de club te krijgen waar we dan ook inderdaad gaan sporten. Maar soms doen we dat ook gewoon wel in de wijk, even een keer een balletje trappen, dus echt zeg maar op de vraag van die jongeren zelf.” Projectleider 4, sport als middel

“Soms zeggen ze ‘oh, daar hebben we [naam projectleider] weer’. Maar het helpt wel, zeiden ze, ‘want daardoor komen we’. Het is een kleine moeite voor mij om even een appje te sturen.” Projectleider 1, opvoedondersteuning

“Ik woonde in de wijk, dus ik kon heel makkelijk de wijk even in met andere vrijwilligers, dus ik ging gewoon aanspreken op straat.” Projectleider 1, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

3.2.5. Rolmodellen

Een andere veel toegepaste methode is een podium geven aan positieve rolmodellen, waardoor observationeel leren mogelijk wordt (Bandura & Walters, 1977). De initiatieven beschrijven verschillende manieren waarop rolmodellen binnen hun activiteiten ingezet worden, bijvoorbeeld: het uitnodigen van bekende sporters, een wijkbewoners die vertelt over het overwinnen van een moeilijke situatie hebben, gastlessen door ouders in uiteenlopende beroepen met eenzelfde achtergrond als de deelnemers en soms is de initiator of projectleider zelf ook een positief rolmodel: *“Je geeft echt een levend voorbeeld en je laat zien dat alles mogelijk is”*.

Een projectleider vertelt het volgende over rolmodellen: *“We maken ook wel eens gebruik van bepaalde jongens in de wijk die wedstrijd vechten met kickboksen. Die hebben we toen de lessen laten doen. Dan komen ze [de jongeren] jouw kant op.” Projectleider 1, sport als middel.*

Rolmodellen kunnen ook als zodanig gezien worden door deelnemers vanwege hun kennis, zoals een projectleider de functie van de rolmodellen in de betreffende activiteit toelicht: *“Ja, dat zijn een beetje de sleutelfiguren van de wijk zeg maar, zij zijn een beetje de oren en ogen van de wijk. En de meesten zijn heel bekend bij de mensen in de wijk, en de vrouwen die dan ergens mee zitten, die kloppen dan bij hun aan of die bellen ze op als ze ergens mee zitten.” Projectleider 2, sport als middel*

3.3. Gedeelde methodiek en aanpak

De initiatieven passen een combinatie toe van de in de vorige paragraaf beschreven methoden en dit vormt hun methodiek of aanpak. De initiatieven ontwikkelen en hanteren hun eigen methodiek; bij meer gevestigde initiatieven en/of verbonden aan landelijke organisaties is een eigen methodiek al doorontwikkeld en vastgelegd, de meer startende en lokale initiatieven zijn nog in een ontwikkelende fase op dit gebied.

Ongeacht de fase waarin de eigen methodiekbeschrijving zich bevindt, zijn er een aantal gedeelde aspecten in de gehanteerde aanpakken, die in belangrijke mate bijdragen aan het succes en de positieve impact van de initiatieven. Deze aspecten kunnen samengevat worden onder de volgende aanpakken: een holistische benadering, ‘er zijn’, co-creatie en wijkgericht werken.

3.3.1. Holistische benadering

Een belangrijke gedeelde visie en praktijk van de initiatieven bij het inzetten van de diverse methoden is de holistische aanpak: in de initiatieven heeft men oog voor de verschillende levensgebieden waar een deelnemer mee te maken heeft, ongeacht de primaire inhoudelijke focus van het initiatief. Deze holistische benadering van de ondersteuning die zij hun deelnemers – de kinderen, jongeren en ouders in de wijk waarin zij werken –

bieden, is ook hetgeen waarmee de initiatieven aangeven zich in belangrijk mate te onderscheiden van formele organisaties, waar holistisch werken volgens hen meestal in mindere mate of niet plaatsvindt (zie ook Notten e.a., 2023). Zo vertelt een projectleider: *“Dat [holistische werken] kunnen ze [formele organisaties] wel, maar vaak is er geen tijd, want er zijn heel veel regels waar ze zich aan moeten houden. En dan is er geen tijd om verder te kijken.” Projectleider 3, opvoedondersteuning*

Ondanks verschillen tussen de initiatieven is hun holistische benadering een gemeenschappelijke noemer in hun methodiek. Initiatieven richten zich bijvoorbeeld in de oudergroepen niet alleen op opvoedingsvraagstukken, maar kijken naar het geheel door ouders te ondersteunen op diverse gebieden; zoals het uitbreiden van hun sociaal netwerk, bevorderen van taalontwikkeling, het verbeteren van ouder-kind interactie en het versterken van mentale gezondheid. Vrijwel alle initiatieven werken holistisch en werken daardoor ook aanvullend op bestaand formeel aanbod; ze kijken niet alleen naar het probleem maar ook naar de mens achter dat probleem en diens persoonlijke ontwikkeling. Dat is volgens de initiatieven een succesfactor om het probleem van kansongelijkheid nu en in de toekomst te lijf te gaan. De initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen doen in feite wat formele organisaties nog niet goed lukt: integraal en domein overstijgend werken.

“Ja, het is meer dan alleen van ‘Ik zie een kind met een probleem.’ Nee, wat schuilt erachter, waar is het ooit begonnen, hoe is diegene opgegroeid, met wie is die opgegroeid? Dat zijn echt belangrijkste factoren vind ik dan persoonlijk.” Projectleider 1, sport als middel

“..niet alleen maar dat stukje sport, daarbuiten vraag ik ook altijd aan mijn leerlingen van ‘hoe gaat het, hoe gaat het op school, hoe gaat het thuis, wat doe je allemaal?’ En ja, vandaar dat ik betrokken bij hun hele levensproces, zeg maar. En dat is toch dat extra meer.” Projectleider 4, sport als middel

“Dat is gewoon het allerbelangrijkste bij ons, presentie en holistisch kijken.” Projectleider 1, maatjes en mentoring

“Mijn begeleider vraagt me elke week hoe het gaat en wat ik deze dag heb gedaan, wat ik de afgelopen week heb gedaan en dat is wel fijn.” Deelnemer 2, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

3.3.2. Er zijn

‘Er gewoon zijn’ is een belangrijke gedeelde visie en aanpak. Zichtbaar zijn en aanspreekbaar zijn: *“De werkwijze is ‘er zijn’, dus present zijn.” Projectleider 1, huiswerkbegeleiding*

Volgens de initiatieven kan dit op verschillende manieren; door het hebben van een vaste locatie, door vaste gezichten en/of door langdurig aanwezig te zijn en te blijven in de wijk. Voor sommige initiatieven betekent 'er zijn' dat zij min of meer 24/7 bereikbaar zijn voor hun deelnemers. Dit is volgens hen een belangrijk werkzaam element en voorwaarde voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met jongeren en ouders, maar het kan soms ook veel vragen van projectleiders. Zoals een projectleider vertelt: *"Ik denk zeker bij die professionals, wil je echt iemand helpen, dan ben je met die persoon ook een band aan het opbouwen, en die band bouw je niet alleen maar op in de kantooruren."*

"Nee, onze vrijwilligers hoeven niet 24 uur per dag beschikbaar te zijn. Wij als matchcoördinator en als organisatie wel, nou niet 24 uur per dag maar wel veel. Ja, dus wij werken soms ook bijvoorbeeld in de avonden." Projectleider 3, maatjes en mentoring

"Ja, als de moeder jou ook belt om twee uur in de nacht, dan ben je geen professional meer. Dan word je echt gezien als familielid en dat kan ook moeilijk zijn voor jou als begeleider van 'hé, wat doe ik hier mee?'" Projectleider 1, sport als middel

"Je hebt wel eens dat sommige mensen zeggen van 'ja, dan moet ik even een andere pet op doen hè?' Ik ben de hele dag door dezelfde persoon; ik ga niet die pet opzetten of die pet opzetten. Dus als iemand mij dan 's nachts appt of zo, ja ik ben dan niet iemand die zegt van 'oh, nee, sorry, het zijn niet mijn werkuren, dus ik kan jou niet helpen.'" Projectleider 4, sport als middel

3.3.3. Co-creatie

In hun aanpak delen de initiatieven ook de waarde die zij hechten aan in co-creatie en participatief (door)ontwikkelen van het project of initiatief; zowel deelnemers als vrijwilligers spelen vaak een actieve en gelijkwaardige rol in het (door)ontwikkelen van het initiatief. Dit is met name het geval bij initiatieven waar de deelnemers ouders en jongeren zijn.

Alle initiatieven werken in bepaalde mate in co-creatie met de deelnemers en vrijwilligers in het vaststellen van methoden, activiteiten en rollen, maar niet in alle initiatieven even sterk. In initiatieven die sterker verbonden zijn aan het schoolsysteem en/of in grootschalige initiatieven (landelijke organisaties) is dit minder het geval. Hier is vaak sprake van een meer vaststaande methodiek, die vrijwilligers en deelnemers in beperkte mate kunnen aanpassen naar hun eigen wensen en behoeften.

In hoofdstuk 4 wordt uitgebreider ingegaan op co-creatie oftewel het actief betrekken van de doelgroepen.

3.3.4. Wijkgericht en samenwerken in de wijk

De omgeving waarin je opgroeit heeft grote invloed op de kansen die je krijgt. En zowel de sociale als fysieke omgeving speelt hierbij een rol, op verschillende niveaus. Zo groeit een kind of jongere meestal op binnen de sociale omgeving van het gezin. Maar het gezin is niet de enige sociale omgeving die van invloed is; gezinnen wonen weer in bepaalde buurten en wijken. En deze twee omgevingen hangen sterk samen en beïnvloeden elkaar (Bronfenbrenner, 1979). Naast de gezinscontext heeft de zogenoemde ‘pedagogische civil society’ ook een belangrijke rol bij de opvoeding en ontwikkeling van kinderen (Kesselring et al., 2015). Met pedagogisch civil society wordt de sociale omgeving zoals familieleden, buren, kennissen, wijkbewoners en leerkrachten bedoeld, oftewel: alle personen in de omgeving van kinderen buiten de thuissituatie die een rol spelen rond het opgroeien en opvoeden van kinderen. Deze omgeving kan ouders ondersteunen op gebieden waar zij zelf door omstandigheden minder kunnen bieden, en daarmee bijdragen aan de veerkracht van de ouder en het kind (Van der Klein, e.a., 2012; Van Dijk & Gemmeke, 2010). Door de sociale banden in een buurt te versterken of de voorzieningen aan te passen kunnen kansen – voor kinderen en hun ouders – vergroot worden (Helleman et al., 2021). Uit onderzoek blijkt echter, dat kinderen uit gezinnen met lagere inkomens vaker opgroeien in onveilige buurten met onveilige speelplaatsen (Sarti, 2017), waar bijvoorbeeld criminaliteit en vandalisme vaker voorkomt en er een gebrek is aan positieve hulpbronnen en rolmodellen (Vanhee, 2007). Voor initiatieven die de kansen voor kinderen willen vergroten, is het daarom goed om wijkgericht te werken en de samenwerking met (in)formele netwerken in de buurt of wijk op te zoeken. Omdat dit kinderen en hun ouders nieuwe perspectieven en mogelijkheden biedt, maar ook omdat het de slagingskans en duurzaamheid van het initiatief vergroot (Moerbeek & Hoek, 2019; Cadat-Lampe et al., 2022).

Wijkgerichte aanpak

Veel van de initiatieven werken wijkgericht; zij richten zich met de activiteiten binnen hun initiatief en/of project op een bepaalde wijk. Daarbij hebben zij oog voor het aansluiten bij de specifieke cultuur en behoeften in de wijk waar ze actief zijn, ze nemen de tijd om met bewoners de behoeften in kaart te brengen, er worden vrijwilligers uit de wijk betrokken, het initiatief is duidelijk zichtbaar (locatie) en actief in de wijk, en/of er worden regelmatig niet alleen voor de deelnemers activiteiten georganiseerd maar ook voor de gehele buurt of wijk. Dit zijn allemaal werkzame elementen bekend uit studies naar wijkgerichte samenwerkingen die kansengelijkheid stimuleren (Moerbeek & Hoek, 2019; Cadat-Lampe et al., 2022).

Veel van de initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen werken wijkgericht, omdat zij zien en ervaren dat de wijk waarin kinderen en jongeren opgroeien ook bepaalt welke kansen zij krijgen. Wijkgericht werken vinden zij ook belangrijk omdat daar de doelgroep is van de deelnemende initiatieven; *de wijk is hun leefwereld*. Kinderen voeden elkaar op in deze context, maar jongeren en ouders ook. Zoals een projectleider actief in

de wijk Overvecht vertelt is het belangrijk om aan te sluiten bij wat er leeft in wijk: *“De wijk Overvecht is niet één van de makkelijkste wijken In de stad Utrecht [...] Jongeren zijn snel verleid om het verkeerde pad te kiezen. Ze hebben wel een speciale handleiding.”*
Projectleider 4, sport als middel

De projectleiders ervaren dat de meeste bewoners van wijken waar de kansen niet voor het oprapen liggen niet of amper buiten hun eigen wijk komen. Dit geldt voor de kinderen, jongeren en (hun) ouders. Zoals een projectleider vertelt: *“Waarom dat [wijkgericht werken] belangrijk is? Omdat als die jongeren niet op school zijn en niet thuis zijn, zij in de wijk bezig zijn. Als jij een schoolverlater bent, dan ben je meestal buiten te vinden binnen de wijken. En dan ga je ook niet heel snel naar huis. Nee, dan blijf je hangen binnen de wijken en dan kan je verkeerde dingen gaan doen binnen de wijken. En dat is waarom het wijkdomein één van de belangrijkste domeinen is”.*

Daarnaast geven de initiatieven ook aan dat het belangrijk is om je in een bepaalde wijk te nestelen (fysiek), omdat dit zowel letterlijk als figuurlijk de afstand tot de deelnemers verkleint. Het gaat over toegankelijkheid, laagdrempeligheid en bekendheid. Vanwege verschillende omstandigheden zijn niet alle kinderen en ouders in staat of bereid om grotere afstanden af te leggen. Daarom is het van belang activiteiten dichtbij de (potentiële) deelnemers te organiseren. Daardoor ben je ook zichtbaar in de wijk, hetgeen zorgt voor verbondenheid en het maakt dat potentiële deelnemers de initiatieven sneller weten te vinden. Zoals een projectleider vertelt: *“Nou, ik denk wel oprecht, maar goed, daar hebben we niet de tijd en de mankracht voor, maar dat je de groepen wijkgericht aan zou bieden, zou wel helpen dat meer vrouwen laagdrempeliger er naartoe zullen komen. Want ik heb nu een paar moeders die echt twee bussen moeten nemen, of een half uur met de kinderwagen moeten lopen en daarvan zie je weleens als het regent, dat ze zeggen ‘Ja, sorry, ik kom niet’. Ja, ik snap het.”* *Projectleider 1, opvoedondersteuning*

Ook figuurlijk speelt laagdrempeligheid een rol, want veel initiatieven zijn gestart in of nabij de wijk waar de initiator of projectleider zelf ook is opgegroeid. Het is een wijk die de projectleider goed kent en ook contacten heeft. Hierdoor kan men ook laagdrempelig contact kan maken met andere inwoners.

Vaak werken initiatieven wijkgericht omdat de initiators wat terug willen doen voor hun wijk; zij hebben zelf kansen gekregen en gepakt, en gunnen dit ook de kinderen en jongeren in de wijken waar zij vandaan komen. Zodat de wijk als geheel ook een beter aanzien krijgt en een meer kansrijke omgeving wordt. Zoals een projectleider opgegroeid in een van de Utrechtse aandachtswijken vertelt: *“Ik heb het er ook echt voor over, ik wil wat teruggeven aan de wijk.”* *Projectleider 4, sport als middel*

Wijkgericht werken doen veel initiatieven ook door hun activiteiten (door) te ontwikkelen samen met inwoners vanuit de wijk. Door het samen ontwikkelen van activiteiten sluit het aanbod beter aan bij de behoeften van inwoners in de betreffende wijk. Hetgeen niet uitsluit of in tegenspraak is met het feit dat doelgroepen – bijvoorbeeld eenzame jongeren – in verschillende wijken sterk op elkaar lijken. Een wijkgerichte aanpak is dan niet per se

het aansluiten bij de wijkcultuur, maar het in de wijk aanwezig zijn met activiteiten en daar contacten leggen.

Verskillende initiatieven werken wijkgericht, maar bieden hun deelnemers ook de mogelijkheid om kennis te maken met de wereld buiten hun eigen wijk. Dit met als doel het vergroten van de (toekomst)perspectieven van kinderen en jongeren.

Samenwerken in de wijk met andere organisaties

Wijkgericht werken doen veel initiatieven ook door samen te werken binnen de wijk waarin zij actief zijn, met zowel bedrijven als ander formeel en informeel aanbod in de wijk. Soms is de samenwerking nauw, in veel gevallen bestaat de samenwerking uit het contact houden met elkaar en doorverwijzen van inwoners naar passend aanbod.

Er zijn verschillende initiatieven die samenwerken met reguliere instanties oftewel *formele organisaties* vanuit de gemeente; zoals buurt- en wijkteams, de GGD of de bibliotheek. Een voorbeeld is een GGD medewerker die voorlichting komt geven in een oudergroep, zoals een projectleider vertelt: *“Als zij [GGD medewerkers consultatiebureau] zelf ook zijn geweest, want dat is ook belangrijk dat ze [de deelnemers] een gezicht zien en niet denken “wat zit daar allemaal in dat consultatiebureau?” En dat ze dan merken dat vrouwen toch minder vaak afzeggen of gewoon gaan komen omdat ze denken “oh, die zit daar, nou dan ga ik daar wel naartoe, want ik vind haar wel leuk.” Projectleider 1, opvoedondersteuning* Een ander voorbeeld van samenwerken in de wijk is een buurtteam dat contact opneemt en een gezin doorverwijst naar het betreffende initiatief. De initiatieven die vaker met dit laatste voorbeeld te maken hebben delen dat de ervaringen hiermee niet altijd positief zijn. Zoals een projectleider aangeeft: *“Ja, maar wij vinden dat wel ingewikkeld, want we hebben soms het idee dat we hele zware gevallen krijgen, en dat we dan zeggen, van “ja jongens, weet je, het gaat er wel om dat er vrijwilligers voor ons werken die ongeschoold zijn”. Natuurlijk ze worden getraind en begeleid, maar het is niet iemand met een beroepsopleiding in de zorg.” Projectleider 6, opvoedondersteuning* Initiatieven die benaderd worden door formele organisaties nemen meestal een deel van de formele zorgtaak over die ligt bij deze geïnstitutionaliseerde organisaties.

Ook zijn er meerdere initiatieven die aangeven samen te werken met andere initiatieven verbonden aan het programma Kansen voor Kinderen, of met andere *informele organisaties* in de wijk(en) waar zij actief zijn. Soms is het een verkennende samenwerking, in andere gevallen is de samenwerking al opgezet en worden er bijvoorbeeld deelnemers naar elkaar doorverwezen.

Wanneer de samenwerking als succesvol wordt gezien levert dit de initiatieven iets op, zoals meer deelnemers en dus het beter kunnen ondersteunen van de doelgroep. Maar het kan hen ook meer specialistische kennis opleveren over bepaalde zaken, waardoor zij hun initiatief ook kwalitatief verder kunnen ontwikkelen. Zoals een projectleider die via

een andere informele organisatie meer kennis verkreeg over de culturele achtergrond van een aantal deelnemers. Of een projectleider die door samenwerking niet alleen meer kennis over verslavingsproblematiek verkreeg, maar zo ook gericht aanbod kon ontwikkelen voor de jongeren in de wijk. Een andere meerwaarde van samenwerkingen is dat de initiatieven gericht kunnen doorverwijzen wanneer een deelnemer specialistische hulp of ander passend aanbod nodig heeft.

De initiatieven vormen als het ware een brug of kunnen dit vormen tussen formele organisaties en de inwoners. Dit alles draagt bij aan meer kansen voor kinderen en ouders in de wijken waar zij actief zijn.

Het belang van samenwerking met andere organisaties wordt door de initiatieven gezien en onderstreept. Vooral omdat de doelgroep waarvoor het betreffende initiatief zich inzet dan beter ondersteund wordt. Dit is ook de reden dat er door meerdere initiatieven wordt aangegeven samenwerkingsverbanden te willen uitbreiden en te verstevigen. Zij zijn voornemens prille contacten te verstevigen en actief hun netwerk uit te breiden. Bijvoorbeeld door de banden met bepaalde scholen in de wijk te versterken of door activiteiten te ontwikkelen samen met een ander initiatief uit het programma Kansen voor Kinderen. De initiatieven geven daarbij ook aan dat samenwerken met formele organisaties en de gemeente een uitdaging is; zij worden bijvoorbeeld niet uitgenodigd voor wijkoverleggen en de pogingen vanuit de initiatieven om in contact te komen met formele organisaties zijn vaak niet wederzijds. De ervaring van veel initiatieven is dat zij door formele organisaties niet als van toegevoegde waarde worden gezien.

3.4. Succesfactoren en uitdagingen

3.4.1. Succesfactoren

De initiatieven dragen allemaal met hun eigen aanpak bij aan meer kansen voor kinderen. Dat doen zij succesvol door bepaalde *methoden, methodieken en aanpakken* te hanteren zoals in de voorgaande paragrafen beschreven; bijvoorbeeld het inzetten van ervaringsdeskundigheid, wijkgericht werken en in co-creatie en werken vanuit een holistische visie. Kortom, alle beschreven methoden, methodieken en aanpakken zijn tevens succesfactoren gebleken: het maakt dat de initiatieven een bijdrage leveren aan de kansen van kinderen in de wijken waar zij actief zijn.

Naast de methoden en aanpak die de initiatieven toepassen, geven zij aan dat er verschillende *essentiële randvoorwaarden* zijn die het initiatief succesvol laten zijn. Het gaat dan enerzijds om materiële of fysieke randvoorwaarden; zoals een vaste en toegankelijke locatie (vergroten vindbaarheid en herkenning), het kunnen aanbieden van koffie en thee, voldoende materialen en voldoende vrijwilligers. Anderzijds, en door de initiatieven als cruciaal gezien, gaat het over de wijze waarop het initiatief is ingericht en de houding en attitude van de betrokken projectleiders, begeleiders en/of vrijwilligers;

zoals laagdrempelig en toegankelijk, oprechtheid, gelijkwaardigheid, veiligheid en het bieden van aandacht.

Hieronder worden een aantal factoren beschreven – ondersteund door bestaande studies (zie o.a. Bektas e.a., 2021; Notten e.a., 2023) – die volgens de geïnterviewde projectleiders, vrijwilligers en deelnemers een cruciale rol spelen bij het creëren van de benodigde vertrouwensbanden en het succesvol kunnen samenwerken met, alsook het benaderen en ondersteunen van deelnemers:

- *Tijd en aandacht:* zowel bij de ontwikkelen van het initiatief, als tijdens de uitvoering daarvan, is het echt de tijd nemen en (persoonlijke) aandacht hebben voor degenen om wie het gaat van groot belang gebleken. Dit betekent ook dat het soms jaren duurt voordat een initiatief vorm krijgt en van start kan gaan. Het betekent ook als projectleider en vrijwilliger de tijd nemen om bepaalde zaken rustig uit te leggen, tijd nemen voor interactie en vragen vanuit de deelnemers. Tot slot betekent het ook flexibel omgaan met eventuele kaders die gesteld zijn bij een activiteit.

“Wij zijn wel flexibel, want wat er soms gebeurt is dat je 5 weken nodig hebt voor er überhaupt iets van een vertrouwensband ontstaat. En als je maar in totaal 15 weken hebt, kan het zijn dat het relatief kort is. Maar daarvan hebben we natuurlijk gezegd tegen de vrijwilliger van ‘joh, kijk wat er nodig is’.” Projectleider 6, opvoedondersteuning

“Al die professionals maken die verbinding vaak onvoldoende. Die hebben daar de tijd niet voor. Die hebben de capaciteit er niet voor. Je moet toch eerst aan die gelijkwaardigheid werken en dan beginnen dingen te bewegen. Dus dat is denk ik ook een wezenlijke, die tijd hebben professionals niet.” Projectleider 2, maatjes en mentoring

“Als je een keer iets niet snapt, dan leggen ze het nog tot 10 keer uit. Op school is het gewoon meestal één of twee keer uitleggen, dan moet je gewoon gaan zitten en dan moet je het even zelf uitzoeken.” Deelnemer 3, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

- *Veiligheid bieden:* dit doen de initiatieven bijvoorbeeld door het aanhouden van een vaste structuur in de bijeenkomsten, door met gelijkgestemde (homogene) groepen te werken, door een rustige ruimte te bieden of door met vertrouwde gezichten te werken. De initiatieven zien dat een veilige omgeving bieden aan de deelnemers ervoor zorgt dat de deelnemers zich openstellen en dat er niet wordt geoordeeld. Hierdoor wordt leren en ontspannen mogelijk, kunnen moeilijkheden worden besproken en zijn deelnemers niet bang zich kwetsbaar op te stellen.

“We proberen gewoon zoveel mogelijk veiligheid op te bouwen, zodat iedereen er gewoon durft te zeggen wat hij voelt”. Projectleider 1, maatjes en mentoring

“Ik zie ook heel erg dat ze een veilige plek hebben waarin ze een keer niet op hun broertjes en zusjes hoeven letten, waar ze een keer niet de hele tijd mama hoeven te helpen. Ja, dat is echt gewoon tiener kunnen zijn.” Projectleider 1, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

- ***Gelijkwaardigheid, oprechtheid en wederzijds respect***

Een door alle initiatieven genoemde essentiële voorwaarde voor succes is gelijkwaardigheid. Het gaat dan om een gelijkwaardige houding en wederzijds respect; zowel binnen groepen en tussen deelnemers, als tussen begeleiders en deelnemers. Oprechtheid is een kernwaarde binnen de initiatieven.

“Respect is het enige woord wat je nodig hebt om met elkaar door een deur te gaan, want dan moet je alles bespreken. Dan heb je de tijd voor elkaar, om elkaar te begrijpen.” Projectleider 3, opvoedondersteuning

“Ja, het is niet dat formele gedrag van “hé ik sta hier als begeleider, jij staat daar als jongere” [...].” Projectleider 1, sport als middel

“Hoe zorgen we dat mensen weer eigenaar worden van hun eigen vraag? En wat betekent dat voor organisaties en professionals? En een van de belangrijkste uitgangspunten daarin is dat je met elkaar als gelijkwaardige samenwerkingspartner optrekt, met respect voor ieders rol en deskundigheid.” Projectleider 2, maatjes en mentoring

- ***De juiste matching***

De rol van vrijwilligers is in alle projecten belangrijk; voor zowel het mogelijk maken van de uitvoering maar ook voor het succes daarvan. Wanneer vrijwilligers betrokken en enthousiast zijn, heeft dit meer effect volgens de initiatieven. De band tussen vrijwilliger en deelnemer wordt dan ook als belangrijk gezien. Dit betekent volgens de initiatieven ook dat de juiste matching tussen vrijwilliger en deelnemer(s) cruciaal is. Zoals een projectleider vertelt: *“Goed kijken naar de kinderen die komen, maar ook kijken naar de moeders die meekomen over het algemeen. En dan ook weer weten wat je als vrijwilliger daarbij nodig hebt, en dan die match is wel eigenlijk cruciaal. Dat is het eerste, dus de allerbelangrijkste stap en daar ook gewoon constant kritisch naar blijven kijken” Projectleider 4, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling*

- ***Laagdrempelig en toegankelijk***

De initiatieven geven op verschillende wijzen vorm aan laagdrempeligheid en toegankelijk zijn. Bijvoorbeeld door geen verplichtingen of voorwaarden te stellen voor deelname aan activiteiten, door niet te vragen naar adresgegevens, door het

in de moedertaal te spreken en/of door het ‘buiten de kantooruren’ aanspreekbaar te zijn.

“Als we formeler gaan, dan is er een kans dat jongeren het niet meer zien zitten. Wij zijn nu juist dynamisch en altijd bereikbaar. Ik denk dat als wij formeel aan de slag gaan wij jongeren beperken en afschikken, omdat zij niet altijd met hun problemen naar ons toe kunnen komen.” Projectleider 1, sport als middel

“Dat heeft te maken met dat wij eigenlijk helemaal nooit oordelen of mensen in hokjes plaatsen.” Projectleider 3, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

Om ‘leren van en met een ander’ mogelijk te maken is het belangrijk dat de setting vertrouwd en onbevooroordeeld is. De initiatieven geven aan dat het opbouwen van vertrouwen een proces is dat vraagt om tijd, aandacht, interesse en geduld. Het opbouwen van een vertrouwensrelatie leidt ertoe dat behoeften ook inzichtelijk worden.

Volgens de initiatieven geven aspecten zoals dicht bij de deelnemer staan, oog hebben voor de culturele achtergrond en één-op-één contact, het gevoel aan deelnemers dat ze oprecht gehoord en gezien worden. Op deze manier wordt er gezorgd voor een onbevooroordeelde en vertrouwde setting.

De initiatieven beschrijven ook een aantal concrete successen waar zij trots op zijn; zoals het plezier dat zij zien bij deelnemers en vrijwilligers, de vriendschappen die ontstaan en groei in het aantal deelnemers.

3.4.2. Uitdagingen

Naast succesfactoren benoemen de geïnterviewde projectleiders ook verschillende belemmerende factoren oftewel uitdagingen die zij tegenkomen in de dagelijkse praktijk. Het betreft veelal uitdagingen die bekend zijn vanuit studies rondom informele initiatieven in het sociaal domein (zie o.a. Achachah e.a., 2022; Notten e.a., 2023); zoals de moeizame samenwerking met formele organisaties, de schuring tussen leef- en systeemwereld en het ontbreken van structurele financiering. Hieronder worden een aantal uitdagingen belicht die door meerdere initiatieven benoemd worden:

- *Voldoende en geschikte vrijwilligers*
Alle initiatieven zijn afhankelijk van vrijwilligers. De algemene strekking is dat voor veel initiatieven het punt van vrijwilligers een uitdaging is en blijft. Veel initiatieven zoeken nieuwe vrijwilligers en/of hebben moeite met het binden van vrijwilligers voor een langere periode. Dit wordt als uitdaging gezien, want een klein vrijwilligersbestand maakt hen kwetsbaar. Het zoeken naar vrijwilligers met specifieke competenties of eigenschappen, zoals ervaringsdeskundigheid of pedagogische kwaliteiten, wordt als een extra uitdaging genoemd.

Er zijn ook initiatieven die minder uitdagingen ervaren met het vinden en binden van vrijwilligers. Dit zijn bijvoorbeeld kleinschalige initiatieven sterk gebaseerd op peer support. Andere initiatieven hebben door het organiseren van opleidingstrajecten een natuurlijk toestroom van vrijwilligers gecreëerd.

- *Ontbreken langdurige financiering*

Een uitdaging voor de meeste initiatieven is het afhankelijk zijn van kortlopende financiering. Zij hebben daardoor een onzeker toekomstperspectief, waardoor het bijvoorbeeld niet altijd zeker is of een initiatief weer nieuwe groepen kan opstarten of een vervolg kan aanbieden.

“De nieuwe aanmeldingen? Omdat we nog niet zeker weten hoeveel de gemeente gaat geven. Ja, ik bedoel, alle fondsen lopen af, want het is natuurlijk een pilot geweest van 3 jaar.” Projectleider 1, opvoedondersteuning

- *Je initiatief op de kaart zetten, samenwerking formele organisaties*

Voor veel initiatieven is het een uitdaging om zich op de kaart te zetten; om bij formele en gevestigde organisaties of gemeentelijke samenwerkingsverbanden aan te mogen sluiten en door hen als gelijkwaardige partner gezien te worden, zodat de deelnemers of doelgroep waarvoor het initiatief er is ook het juiste en passende ondersteuningsaanbod krijgt. Ook de wisselingen in personeel bij formele organisaties vormt een uitdaging voor het aangaan van samenwerkingen.

- *Vaders betrekken*

Vooral vanuit de initiatieven op het thema opvoedondersteuning wordt aangegeven dat het betrekken van vaders achterwege blijft; soms omdat men zelf daar niet voldoende oog voor heeft, soms omdat vaders niet of zelfden deelnemen aan activiteiten.

“Ik heb me ook vanaf het begin op die moeders gericht en achteraf denk ik, hadden we vanaf het begin maar gelijk die vaders meer meegenomen. Ik zag ze op huisbezoek, maar in het totaalplaatje gaat het toch heel vaak over de moeders. En wat wij van de vaders terugkregen is, ook bij de verloskundigen bijvoorbeeld, dat er geen vraag aan die vaders gevraagd wordt. Het is allemaal gericht op de moeder. Hij [een vader] zegt “Ik kan net zo goed naar buiten, ze vragen mij nooit wat”. Dus dat is een les waarvan ik denk, als er nou eens iemand dit ook wil doen, neem die vaders gelijk mee in het aanbod.” Projectleider 1, opvoedondersteuning

3.5. Conclusie

De initiatieven binnen het programma Kansen voor Kinderen hanteren verschillende werkwijzen en benoemen diverse succesfactoren en uitdagingen.

Allereerst hebben de initiatieven een *specifieke inhoudelijke focus* die zij naar buiten uitdragen en waarop zij hun deelnemers werven of door hen gevonden worden. We onderscheiden vier inhoudelijke thema's: opvoedondersteuning; huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling; sport als middel; maatjes en mentoring.

Hoewel de initiatieven verschillen in de inhoudelijke focus die zij uitdragen, komen de methoden en werkwijzen waarmee zij hun doelen willen behalen sterk overeen. Er zijn verschillende *bestaande en gevalideerde methoden* die de initiatieven inzetten. De volgende methoden worden door de projectleiders vaker benoemd en/of beschreven: groepswork en individuele begeleiding, peer-to-peer werkwijzen, het inzetten van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid, outreachend werken en het inzetten van rolmodellen.

De initiatieven passen een combinatie toe van deze methoden en dit vormt hun *methodiek of aanpak*. De initiatieven ontwikkelen en hanteren hun eigen methodiek maar er zijn een aantal gedeelde aspecten in de gehanteerde aanpakken, die in belangrijke mate bijdragen aan het succes en de impact van de initiatieven. Deze aspecten kunnen samengevat worden onder de volgende aanpakken: een holistische benadering, 'er zijn', co-creatie en wijkgericht (samen)werken.

Naast de methoden en aanpak die de initiatieven toepassen, geven zij aan dat er verschillende randvoorwaarden oftewel factoren zijn die het initiatief succesvol laten zijn. Het gaat dan enerzijds om materiële of fysieke randvoorwaarden of *succesfactoren*; zoals een vaste en toegankelijke locatie. Anderzijds, en door de initiatieven als cruciaal gezien, gaat het over de wijze waarop het initiatief is ingericht en de houding en attitude van de betrokken projectleiders, begeleiders en/of vrijwilligers; zoals laagdrempelig en toegankelijk, oprechtheid, gelijkwaardigheid, veiligheid, tijd en het bieden van aandacht. Er worden ook *uitdagingen* genoemd, zoals het ontbreken van langdurige financiering, het samenwerken met formele organisaties en het vinden en binden van voldoende en geschikte vrijwilligers.

4. Betrekken van de doelgroep

In dit hoofdstuk staat de tweede onderzoeksvraag centraal: *Op welke verschillende manieren betrekken de deelnemende initiatieven de doelgroep bij hun initiatief en hoe draagt dat wel of niet bij aan het vergroten van kansen voor kinderen?* In het vorige hoofdstuk is al kort beschreven dat het betrekken van de doelgroep door middel van co-creatie voor een aantal initiatieven ook onderdeel is van hun werkwijze, en een succesfactor in hun initiatief. Het betrekken van de doelgroep is voor alle initiatieven een basis van waaruit zij werken.

Het doel van het betrekken van de doelgroep is enerzijds beter aansluiten bij de wensen en behoeften van de deelnemers en anderzijds een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de deelnemers. Het betrekken van de doelgroep vindt plaats op verschillende manieren en draagt op diverse wijzen bij aan kansen voor kinderen. In dit hoofdstuk wordt hier meer inzicht in gegeven. De initiatieven geven aan dat het betrekken van de doelgroep een essentiële factor is voor het succes van het initiatief en de impact die het initiatief kan maken.

4.1 Hoe betrekken de initiatieven de doelgroep?

Het betrekken van de doelgroep vindt plaats op verschillende manieren; van het luisteren en doorvragen tot het samen ondertekenen van samenwerkingscontracten. Alle hier beschreven vormen van het betrekken van de doelgroep zijn voor de projectleiders effectief gebleken in het beter aansluiten bij en ondersteunen van hun doelgroep op weg naar meer kansen. Hieronder worden de vijf meest genoemde wijzen besproken waarop de doelgroep bij het initiatief betrokken wordt. In de meeste deelnemende initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen worden de deelnemers op meerdere manieren betrokken.

4.1.1. Het initiatief in co-creatie opzetten

De doelgroep wordt betrokken doordat initiators, projectleiders en/of uitvoerenden samen met de doelgroep het initiatief opzetten en inrichten. Dat heeft wel een lange adem nodig, zoals de projectleiders beschrijven. Meerdere projectleiders geven aan dat het een aantal jaren heeft geduurd voordat een eerste vorm van het initiatief van start ging. Dit geldt bij uitstek voor initiatieven voor ouders en jongeren en waar peer-support een belangrijke rol speelt. Zoals de initiators aangeven is het voor aansluiting bij de doelgroep een noodzakelijke voorwaarde om de activiteiten bottom-up op te zetten, dus samen met de doelgroep. Dit levert initiatieven op waarbij ouders, kinderen en jongeren zich thuis voelen, de juiste ondersteuning krijgen, vaker zelf een actieve rol innemen en zich gehoord en gezien voelen.

*“Voordat wij de meet-up gingen starten hebben we eerst twee jaar met elkaar zitten praten. Dus ik met een aantal moeders, waarvan er ook weer een aantal zijn afgefallen, om met elkaar uit te vogelen ‘wie zijn wij, wat vinden we belangrijk, wat hebben wij nodig?’
Projectleider 2, maatjes en mentoring*

4.1.2. Het initiatief in co-creatie aanpassen

De doelgroep wordt door de initiatieven in ieder geval betrokken door goed te *luisteren* naar de wensen van de deelnemers, en meestal ook door het continu *uitvragen van de behoeften* van de doelgroep. Dat kan gaan over de vorm en locatie van het aanbod (bijvoorbeeld meer groepswork of rondom een bepaalde school), maar ook over de inhoud van het aanbod. De doelgroep wordt in de deelnemende initiatieven onder andere betrokken bij het vaststellen van: de vorm van de bijeenkomsten en activiteiten (bijvoorbeeld online bijeenkomsten in plaats van fysiek), de inhoud (bijvoorbeeld een specifiek thema of vraagstuk), de externe activiteiten en uitjes die worden ondernomen (bijvoorbeeld jongeren die aangeven graag een keer naar een wedstrijd te willen gaan) en de duur van de bijeenkomsten. In verschillende mate worden door middel van co-creatie de initiatieven doorontwikkeld en/of aangepast aan de behoeften van de deelnemers.

“Wij vragen ook altijd heel vaak aan de moeders “Wat vinden jullie? Wij denken hierover na, hoe denken jullie daarover?” Projectleider 1, opvoedondersteuning

“Dat [het organiseren van een uitje op verzoek van de jongeren] geeft mij als leraar ook nog meer waarde in hun ogen, van “kijk, hij wil ook echt iets voor ons doen” dus dat is alleen maar mooi.” Projectleider 4, sport als middel

“Ik vind ook dat [naam vrijwilliger] heel goed luistert naar mij en dat is gewoon heel erg fijn. Want bij de andere bijles deden ze dat niet echt, daar moest ik doen wat zij bepaalden, dus dat is ook niet zo fijn. Toen had ik daar niet zoveel geleerd, en nu wel met [naam vrijwilliger], heel erg veel zelfs. Ik ben ook heel veel voldoende gaan halen in plaats van onvoldoendes, dus dat gaat heel goed.” – Deelnemer 1, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

“Maar het belangrijke vind ik juist dat jij [deelnemer] zeggenschap hebt, wat ik mooi vond is dat ze zelf dingen inbrengen.” Projectleider 3, opvoedondersteuning

4.1.3 (Oud-)deelnemers een rol geven

De initiatieven betrekken hun doelgroep ook door zowel deelnemers als oud-deelnemers een rol te geven in het initiatief. Dat kan op verschillende manieren en met uiteenlopende verantwoordelijkheden; van het inschenken van de koffie, het fungeren als tolk en ervaringsdeskundige, tot aan het min of meer zelfstandig begeleiden van een groep of

training. Zoals een projectleider vertelt: *“Dat is ook één van onze doelen, dat alle vrouwen eigenlijk hun eigen groep creëren in de wijk, tot de olievlek gewoon veel groter wordt en we veel meer vrouwen daarin begeleiden.”* Projectleider 2, sport als middel

Dit is overigens niet van toepassing in de initiatieven gericht op huiswerkbegeleiding vanwege de leeftijd van de deelnemers (kinderen) en in een enkele oudergroep vanwege de kwetsbaarheid van de deelnemers.

Soms is het lastig om deelnemers te vragen vrijwilliger te worden, omdat er verschillende verwachtingen zijn, zoals een projectleider vertelt: *“Maar als je dan mensen vraagt zou jij als vrijwilliger dit willen gaan managen, dan zeggen mensen ‘ja, maar ik wil ervoor betaald krijgen.’ En dat is principieel in onze organisatie niet aan de orde, dus dat is wel eens lastig. En ik snap dat, want als je portemonnee zegt van ‘joh, ik kan dat tientje per uur echt heel erg goed gebruiken...’ Wij denken dan van het is vier keer per maand een uurtje, wat kan het jou schelen? Maar als het voor jou vier keer in de maand € 40 oplevert, waardoor je net even wel iets kunt, dan ik snap dat wel. Maar dat maakt het wel een beetje kwetsbaar.”* Projectleider 6, opvoedondersteuning

4.1.4 Contracten en financiële bijdrage

De doelgroep wordt ook betrokken door het afsluiten van contracten en overeenkomsten met de kinderen, jongeren en (hun) ouders en/of het betalen van een financiële bijdrage. Dergelijke vormen van het betrekken van de doelgroep komen vaker voor bij initiatieven gericht op huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling.

Zo ondertekenen kinderen en ouders bij de enkele initiatieven samen een overeenkomst, waarin bijvoorbeeld afspraken staan over aanwezigheid en inzet van zowel kinderen als ouders. Ook wordt de doelgroep betrokken door het betalen van een minimale financiële bijdrage. Hierdoor is deelname minder vrijblijvend en worden rollen ook uitgesproken.

4.1.5 Ervaringsdeskundige projectleider

De doelgroep wordt ook in de initiatieven betrokken doordat de initiator en/of projectleider uit de doelgroep komt. De projectleiders die dit betreft geven duidelijk aan dat zij de spreekbuis vormen voor hun doelgroep. Dit aspect lijkt overigens door de systeemwereld nog niet goed ingezien en benut te worden.

In andere gevallen heeft de projectleider niet dezelfde achtergrond als de doelgroep, maar heeft men wel ervaringskennis als mede-wijkbewoner. Met name in de landelijke initiatieven werken (betaalde) projectleiders die zelf niet direct uit de doelgroep of wijk komen waarin het initiatief actief is. Zij hebben dan soms weer een ervaringsdeskundige uit de doelgroep (dat kan ook een (oud)deelnemer zijn) naast zich in de activiteiten.

4.2. Bijdrage van het betrekken van de doelgroep aan kansen voor kinderen

Het betrekken van de doelgroep en deelnemers – zowel kinderen, jongeren en ouders – draagt in belangrijke mate bij aan meer kansen voor kinderen.

De initiatieven beschrijven dat meer betrokkenheid onder andere leidt tot:

- Meer zelfvertrouwen
- Meer geloof in eigen kunnen (i.e. zelfeffectiviteit)
- Ontwikkelen van vaardigheden en kennis
- Een breder (toekomst) perspectief

Deze opbrengsten bevinden zich op meerdere gebieden; op sociaal, emotioneel, sociaal-emotioneel, cognitief en fysiek gebied.

Bovenstaande opbrengsten van het betrekken van de doelgroep zijn belangrijke ingrediënten voor het zien, krijgen en kunnen pakken van kansen. Zowel voor de kinderen en jongeren als voor de ouders. De projectleiders geven aan dat wanneer ouders zich gezien voelen doordat zij betrokken worden, zij dit meenemen in hun eigen ontwikkeling en in hun rol als opvoeder.

“Het [betrokken worden] heeft mij voor iets gemaakt van ‘Ja, ik ben wel belangrijk’”. Oud-deelnemer, maatjes en mentoring

“Maar na die twee jaar toen moest het gebeuren, toen dacht ik, ‘nou ik moet het nog zien of hier nu dat eigenaarschap, want daar hebben we het altijd over, of dat eigenaarschap er echt gaat komen.’ Nou.. als een speer ineens.” Projectleider 2, maatjes en mentoring,

“Zij [de deelnemers] gaven heel erg aan dat wij op gelijke voet met hun stonden.” Projectleider 1, opvoedondersteuning

“Waarin ik het nog meer merk is dat ik nu een moeder bij de online zwangerengroep als ervaringsdeskundige heb betrokken. Ja, en dat merk ik bij haar, zij voelt zich heel goed daardoor, zo van “Oh, ik beteken iets, ik kan iets vertellen” en toen zei ze ook “Mag ik volgende keer weer meedoen?” Projectleider 1, opvoedondersteuning

“Het geeft ze een stukje zelfvertrouwen van “Hé, wij mogen ook bepalen wat wij doen” Ze gaan zich volwassener voelen en ook volwassener gedragen.” Projectleider 1, sport als middel

Het betrekken van de doelgroep bij de uitvoering van het initiatief is soms ook een min of meer geformaliseerd onderdeel van de aanpak van het initiatief; een bewuste inzet om de impact van het initiatief te vergroten. Zo bieden enkele initiatieven trainingen aan waardoor deelnemers zelf groepen kunnen gaan begeleiden, of worden ouders actief uitgenodigd en begeleid om zelf eigenaar te zijn van bijeenkomsten of een locatie. Dit vergroot het eigenaarschap en empowerment van deelnemers en maakt de activiteit laagdrempeliger

voor andere ouders en jongeren, omdat er niet een professional maar een 'peer' voor hen staat. Zoals een projectleider vertelt: *“En dus ik geef training voor mensen die begeleiders willen zijn [...] ja en dat is met als doel om zo oud-deelnemers, zeg maar, zodat zij de tools krijgen om zelf ook zo'n groep te gaan faciliteren.”* Projectleider 2, opvoedondersteuning

In enkele gevallen is het actief en direct betrekken van de doelgroep bij het invullen en uitvoeren van het initiatief nog niet mogelijk of een goed idee, omdat het voor de deelnemer al een hele stap is om überhaupt deel te nemen aan het initiatief.

In een enkel initiatief is er geen directe betrokkenheid van kinderen en ouders bij het initiatief in de betreffende wijk. Dit heeft onder andere te maken met de formele setting waarbinnen het initiatief plaatsvindt – in het schoolsysteem zelf – en dat de activiteiten binnen dit initiatief zich primair richten op het ontlasten van de leerkracht.

4.3. Conclusie

De deelnemende initiatieven betrekken op verschillende manieren de doelgroep bij hun initiatief, en dit draagt op verschillende manieren bij aan het vergroten van kansen voor kinderen.

Het doel van de initiatieven met het betrekken van de doelgroep is enerzijds beter aansluiten bij de wensen en behoeften van de deelnemers en anderzijds een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de deelnemers.

Het betrekken van de doelgroep vindt plaats op verschillende manieren. Er zijn vijf vaker door de initiatieven genoemde wijzen waarop de doelgroep bij het initiatief betrokken wordt: 1) het initiatief in co-creatie opzetten, 2) het in co-creatie aanpassen van het initiatief, 3) (oud-)deelnemers een rol geven in het initiatief, 4) door te werken met contracten en/of een financiële bijdrage, 5) de ervaringsdeskundige projectleider is de spreekbuis voor de doelgroep.

In de meeste deelnemende initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen worden de deelnemers op meerdere van de bovenstaande manieren betrokken. Factoren die invloed uitoefenen op welke manieren worden toegepast om deelnemers te betrekken hangen onder andere samen met kenmerken van de doelgroep (bijvoorbeeld leeftijd, kwetsbaarheid) en de organisatiegraad van het initiatief (landelijk, wijkgericht).

Alle hier beschreven vormen van het betrekken van de doelgroep zijn voor de projectleiders effectief gebleken in het beter aansluiten bij en ondersteunen van hun doelgroep op weg naar meer kansen. Het betrekken van de doelgroep en deelnemers – zowel kinderen, jongeren en ouders – draagt in belangrijke mate bij aan meer kansen voor kinderen. De initiatieven beschrijven dat meer betrokkenheid onder andere leidt tot meer zelfvertrouwen, meer geloof in eigen kunnen (i.e. zelfeffectiviteit), ontwikkelen van vaardigheden en kennis en een breder (toekomst) perspectief. Deze opbrengsten bevinden zich op meerdere gebieden; op sociaal, sociaal-emotioneel, emotioneel, cognitief en fysiek gebied.

5. Impact in relatie tot de buurt of wijk

Centraal in dit hoofdstuk staat de derde onderzoeksvraag: *Welke impact hebben de initiatieven op de doelgroep in relatie tot de buurt of wijk waarin ze actief zijn?*

De impact van de initiatieven binnen het programma Kansen voor Kinderen wordt beschreven op basis van subjectieve ervaringen van de betrokkenen en wordt daarom ook wel aangeduid als de ‘ervaren of waargenomen’ impact. In dit hoofdstuk wordt de door geïnterviewde projectleiders, (oud-)vrijwilligers en (oud-)deelnemers ervaren of waargenomen positieve impact en invloed geschetst van de initiatieven op de kansen van kinderen in minder kansrijke omgevingen in de regio Utrecht.

Uit de eerdere hoofdstukken van dit rapport blijkt dat de initiatieven op diverse manieren bijdragen aan het vergroten van kansen voor kinderen in de buurten en wijken waarin de deelnemers wonen en de initiatieven actief zijn. Daarnaast reikt de invloed van de initiatieven ook nog verder; het verrijkt het leven van betrokken vrijwilligers en beïnvloedt ook niet-deelnemende inwoners in de wijken waar de initiatieven actief zijn.

In drie volgende paragrafen wordt vanuit dit perspectief samenvattend beschreven wat de initiatieven opleveren voor ouders en kinderen, vrijwilligers en overige inwoners van de wijken waarin zij actief zijn.

5.1 Wat leveren de initiatieven de kinderen en ouders op?

Alle initiatieven stimuleren en faciliteren in verschillende mate en op verschillende wijzen het vergroten en verbreden van de volgende positieve hulpbronnen en vaardigheden van kinderen, jongeren en ouders:

- Kennis
- Vaardigheden
- Talenten
- Helpende en positieve sociale netwerken
- Toekomstperspectieven, wereldbeeld
- Eigenwaarde
- Zelfvertrouwen
- Geloof in eigen kunnen (i.e. zelfeffectiviteit)

Alle initiatieven dragen daarmee bij aan het vergroten van kansen(gelijkheid) voor kinderen. Dat doen zij door zich direct te richten op de kinderen en jongeren, maar ook via het ondersteunen van ouders en het betrekken van andere leden van het ouderlijk gezin. De initiatieven vergroten direct en indirect de culturele, economische en sociale hulpbronnen en vaardigheden die kinderen nodig hebben om kansen te krijgen en te kunnen pakken in hun directe sociale en fysieke omgeving.

Een deelnemer vertelt over haar ervaringen: *“Ik heb veel mensen leren kennen. Wij hadden een onderzoek gedaan met twee studenten die een muurschildering hebben gemaakt over*

een grondwet, tegenover de moskee. En die hadden we dan ook geïnterviewd. En dat was ook heel interessant om dan ook weer de andere mensen te leren kennen en over wat voor ideeën zij hebben en wat ze eigenlijk doen, want ze waren twee studenten van de universiteit.” Deelnemer 2, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

De initiatieven spelen een cruciale rol bij het ontwikkelen van eigenwaarde, zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit; voorwaarden voor het kunnen zien, krijgen en pakken van kansen. Hetgeen volgens de projectleiders bijvoorbeeld ook leidt tot het verbeteren van schoolprestaties en het verminderen van risicogedrag (van delinquentie tot ongezonde leefstijl) en eenzaamheid. Zoals een deelnemer van een moedergroep vertelt: *“Elke keer praten wij over iets, wij leren, wij vertellen alles. Ik ken nieuwe mama’s, nieuwe vrouwen. Eerst pakte ik niet zelf de bus, nu kan ik naar een afspraak alleen, zelf boodschappen doen, ik heb vertrouwen.” Deelnemer 4, opvoedondersteuning*

Kortom, uit de interviews en focusgroepen blijkt dat de initiatieven op diverse manieren kinderen, jongeren en ouders ondersteunen bij het nemen van een ander pad dan in hun directe omgeving gebruikelijk is. En dit is voor deze kinderen, jongeren en ouders extra van belang gezien de minder kansrijke wijken waarin zij opgroeien en leven. Zoals een projectleider toelicht: *“De kansen die kinderen in deze wijken hebben, die zijn beduidend minder wellicht omdat hun wereld wat minder groot is, het netwerk om hen heen wat minder ruim is. Dus als we dit [huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling] willen gaan doen, dit meer in het onderwijs brengen, ja dan kun je het beste beginnen op de plek waar kinderen die kans het minste hebben.” Projectleider 5, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling*

5.2 Wat leveren de initiatieven de vrijwilligers op?

De initiatieven leveren niet alleen de deelnemers wat op, maar ook de betrokken vrijwilligers. Net als voor de deelnemers leveren de initiatieven ook de vrijwilligers in verschillende mate meer kennis, vaardigheden, helpende en positieve sociale netwerken, een breder toekomstperspectief en wereldbeeld, eigenwaarde, zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit op. Daarnaast maken de initiatieven het de vrijwilligers ook mogelijk in bepaalde persoonlijke behoeften te voldoen, zoals zingeving en de eigen bevoorrechte positie kunnen delen met anderen.

“Ja het plezier, de ontmoeting, de vriendschappen die ontstaan. De één [deelnemer] komt wat halen en de ander [vrijwilliger] heeft het te geven, dus het is halen en brengen en beide zien elkaar soms eigenlijk maar één uur in de week, soms twee uur in de week. Maar het zijn voor beide partijen speciale uurtjes” Projectleider 4, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

“Het is voor de vrijwilliger niet alleen maar geven. Je krijgt er ook best wel veel voor terug. Ten eerste veel plezier, ten tweede ook, ja, je komt met andere culturen in aanraking, de wereld gaat ook een beetje voor je open.” Vrijwilliger, maatjes en mentoring

Voor sommige vrijwilligers is hun inzet voor een van de deelnemende initiatieven een invulling en verrijking van hun vrije tijd. Dat kan gaan om vrije tijd na of naast een betaalde baan en zorgtaken voor het eigen gezin. Voor andere vrijwilligers – waarvan sommigen ook deels doorbetaald krijgen vanuit hun werkgever of de vrijwillige inzet onderdeel is van hun studie – draagt hun vrijwilligerswerk ook direct bij aan het (anders) invullen van hun functie, werkzaamheden of loopbaan oriëntatie. Zoals een projectleider beschrijft: *“Ik heb nu iemand in Overvecht die werkt bij [naam organisatie] en die woont in de binnenstad en die zegt ‘Ik wil per se op een school in Overvecht, want daar wil ik meer zicht op krijgen, wat daar allemaal speelt.’” Projectleider 3, maatjes en mentoring*

Impact via de vrijwilligers

De initiatieven oefenen ook invloed uit op meer kansen voor kinderen via de ervaringen en nieuwe perspectieven die vrijwilligers op doen. Veel vrijwilligers zijn werkzaam als professionals in diverse domeinen. Door de nieuwe perspectieven en ervaringen die zij opdoen in hun vrijwilligerswerk worden sociaaleconomische en culturele ‘bubbels’ doorbroken. Het is aannemelijk dat dit bijdraagt aan meer inclusiviteit en het verminderen van de sociale kloof op verschillende gebieden en niveaus, zowel binnen als buiten de provincie Utrecht.

5.3 Wat leveren de initiatieven de wijken op waarin ze actief zijn?

Juist in de wijken waarin de initiatieven van het programma Kansen voor Kinderen vooral actief zijn, zijn er minder sociale en fysieke voorzieningen. Er zijn minder positieve rolmodellen, er zijn meer gezinnen die kampen met stress, er zijn minder leuke dingen te doen voor kinderen in een veilige omgeving (Sarti, 2017; Vanhee, 2007). Daarom zijn juist in deze wijken initiatieven zoals in het programma Kansen voor Kinderen zo waardevol. De initiatieven dragen niet alleen op individueel- en gezinsniveau bij aan meer kansen voor kinderen; de betrokkenen ervaren en beschrijven dat hun activiteiten en inzet ook op wijkniveau bijdragen aan onder andere:

- *Sociale cohesie in de wijk:* de initiatieven beschrijven dat er gemeenschappen met actieve leden ontstaan die elkaar steunen en elkaars perspectieven leren kennen en waarderen. Meer sociale cohesie in de wijk maakt bijvoorbeeld ook dat kinderen vaker (veilig) buiten spelen, moeders vaker uit een eventueel isolement komen en steun vinden bij elkaar
- *Veiligheid in de wijk:* minder risicogedrag en delinquentie in de wijk

- *Meer laagdrempelige positieve, gezonde en helpende sociale en fysieke voorzieningen in de wijk*
- *Positiever imago van de wijk; zowel intern als extern*

Kortom, op verschillende manieren dragen de initiatieven ook bij aan meer kansen in de wijken waar de deelnemers van hun initiatieven wonen. Dat betekent dat niet alleen de deelnemers van de initiatieven hierdoor meer kansen krijgen; ook niet-deelnemende inwoners hebben profijt van de positieve invloed van de initiatieven in de wijk.

Zoals een projectleider vertelt: *“De manier waarop ze [deelnemers] dan mensen in de wijk te woord staan, de manier waarop ze iemand die in een hulpbehoevende positie zit helpen, hoe ze kinderen op straat aanspreken als er wat gebeurt [...] dan merk je ook van ‘oké, het is zichtbaar in de wijk.’” Projectleider 2, sport als middel*

De initiatieven vormen hiermee een positieve stimulans voor de leefbaarheid en sociale basis – het geheel aan diensten en voorzieningen in de leefomgeving van mensen die er aan bijdragen dat mensen tot hun recht komen en kunnen floreren - in de wijken waarin zij actief zijn (www.rijksoverheid.nl, 2024; Movisie, 2024, Werkplaatsen sociaal domein, 2022).

5.4. Conclusie

In dit hoofdstuk is de ervaren of waargenomen impact beschreven die de initiatieven op hun doelgroep hebben in relatie tot de buurt of wijk waarin ze actief zijn. Uit de focusgroepen en interviews blijkt dat de initiatieven op diverse manieren bijdragen aan het vergroten van kansen voor kinderen in de buurten en wijken waarin de deelnemers wonen en de initiatieven actief zijn. Daarnaast reikt de impact van de initiatieven ook nog verder; het verrijkt het leven van betrokken vrijwilligers en beïnvloedt ook niet-deelnemende inwoners in de wijken waar de initiatieven actief zijn.

De initiatieven vergroten direct en indirect de culturele, economische en sociale hulpbronnen en vaardigheden die kinderen nodig hebben om kansen te krijgen en te kunnen pakken in een minder kansrijke directe sociale en fysieke omgeving. Juist in wijken waar de kansen niet voor het oprapen liggen, leveren de initiatieven voor de deelnemers meer kennis, vaardigheden, helpende en positieve sociale netwerken, een breder toekomstperspectief en/of wereldbeeld, eigenwaarde, zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit op. Ook voor de vrijwilligers worden deze opbrengsten gezien. Daarnaast maken de initiatieven het de vrijwilligers mogelijk in persoonlijke behoeften te voldoen, zoals zingeving en het kunnen delen van de eigen bevoorrechte positie.

De initiatieven oefenen ook invloed uit op meer kansen voor kinderen via de ervaringen en nieuwe perspectieven die vrijwilligers op doen. Veel vrijwilligers zijn werkzaam als professionals in diverse domeinen. De nieuwe perspectieven en ervaringen die zij opdoen in hun vrijwilligerswerk stimuleren het doorbreken van sociaaleconomische en culturele

'bubbels'. Het is aannemelijk dat dit bijdraagt aan meer inclusiviteit en het verminderen van de sociale kloof op verschillende gebieden en niveaus.

Tot slot ervaren en beschrijven de initiatieven dat hun activiteiten en inzet ook op wijkniveau impact hebben op (meer) kansen voor kinderen, door het stimuleren van: de sociale cohesie in de wijk, veiligheid in de wijk, helpende sociale en fysieke voorzieningen in de wijk en een positiever imago van de wijk. De initiatieven vormen hiermee een positieve stimulans voor de leefbaarheid en sociale basis in de wijken waarin zij actief zijn.

6. Conclusie, discussie, reflectie en aanbevelingen

6.1 Conclusie

Aan het programma Kansen voor Kinderen hebben in de periode 2022-2024 in totaal 19 initiatieven deelgenomen. Alle initiatieven zijn gericht op het vergroten van kansen voor kinderen die opgroeien in minder kansrijke omgevingen, zowel in sociaal als fysiek opzicht; een term die hiervoor gehanteerd wordt in beleid is ‘aandachtswijken’.

De deelnemende initiatieven aan het programma Kansen voor Kinderen hebben op verschillende manieren een positieve impact op kansen voor kinderen in de diverse buurten, wijken en woonplaatsen waar zij actief zijn. In dit rapport staan een aantal belangrijke ingrediënten beschreven voor deze positieve invloed; zoals de door initiatieven vaker genoemde werkwijzen, succesfactoren en uitdagingen, en de wijze waarop zij hun doelgroep betrekken.

De bevindingen en conclusies in dit rapport berusten op de ervaringen en waarnemingen zoals verwoord en beschreven door de betrokken projectleiders, (oud-)vrijwilligers en enkele (oud-)deelnemers. Het is vanuit dit perspectief dat de resultaten van dit onderzoek geïnterpreteerd dienen te worden.

Werkwijzen, succesfactoren en uitdagingen

De initiatieven binnen het programma Kansen voor Kinderen hanteren verschillende werkwijzen en benoemen diverse succesfactoren en uitdagingen.

Allereerst hebben de initiatieven een specifieke inhoudelijke focus die zij naar buiten uitdragen en waarop zij hun deelnemers werven of door hen gevonden worden. We onderscheiden vier inhoudelijke thema's: opvoedondersteuning, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling, sport als middel en tot slot maatjes en mentoring.

Hoewel de initiatieven verschillen in de inhoudelijke focus die zij uitdragen, komen de methoden waarmee zij hun doelen willen behalen sterk overeen. Er zijn verschillende gevalideerde methoden die de initiatieven vaker benoemen en toepassen: groepswerk en individuele begeleiding, peer-to-peer werkwijzen, het inzetten van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid, outreachend werken en het inzetten van rolmodellen.

De initiatieven passen een combinatie toe van deze methoden en dit vormt hun methodiek of aanpak. De initiatieven ontwikkelen en hanteren hun eigen methodiek, maar er zijn een aantal gedeelde aspecten in de gehanteerde aanpakken. Deze aspecten dragen in belangrijke mate bij aan het succes en de impact van de initiatieven, en kunnen als volgt worden samengevat: een holistische benadering, ‘er zijn’, co-creatie en wijkgericht (samen)werken. Bovenal blijkt dat de initiatieven maatwerk leveren en voortdurend aansluiting zoeken bij hun doelgroep – bewust en onbewust aansluitend bij bestaande gevalideerde methoden – waardoor een strakke inkadering van werkwijzen feitelijk niet mogelijk en wenselijk is.

Naast de methoden en aanpak die de initiatieven toepassen, geven zij aan dat er verschillende essentiële randvoorwaarden oftewel succesfactoren zijn. Het gaat dan enerzijds om fysieke randvoorwaarden, zoals een vaste en toegankelijke locatie. Anderzijds, en door de initiatieven als cruciaal gezien, gaat het over de wijze waarop het initiatief is ingericht en de houding en attitude van de betrokken projectleiders, begeleiders en/of vrijwilligers, zoals: laagdrempelig en toegankelijk, oprechtheid, gelijkwaardigheid, veiligheid, tijd en het bieden van aandacht. Er worden ook uitdagingen genoemd, zoals het ontbreken van langdurige financiering, het samenwerken met formele organisaties, wisselingen van professionals, en het vinden en binden van voldoende en geschikte vrijwilligers.

Betrekken van de doelgroep

In alle initiatieven zijn of worden deelnemers actief betrokken, maar de wijze waarop en de mate waarin verschilt. Het is vanuit deze betrokkenheid – aangeduid als co-creatie – dat initiatieven zijn ontstaan. Het betrekken van de doelgroep is een cruciale voorwaarde voor de impact van een initiatief en vergt tijd, zowel bij het opzetten als het doorontwikkelen van een initiatief. De deelnemers worden op verschillende manieren betrokken; van uitspreken van behoeften tot het geven van een training. Daarnaast is de betrokkenheid van de doelgroep in belangrijke mate gegarandeerd door de ervaringsdeskundigheid en ervaringskennis van veel initiators, projectleiders en vrijwilligers.

In de initiatieven die in sterke mate aansluiten bij het schoolsysteem of waarvan de methodiek al doorontwikkeld is, is de invloed van de primaire doelgroep van het programma Kansen voor Kinderen beperkter. In alle gevallen blijkt dat het actief betrekken van de doelgroep bij het opzetten en/of uitvoeren van het initiatief bijdraagt aan kansen voor kinderen.

Het doel van de initiatieven met het betrekken van de doelgroep is enerzijds beter aansluiten bij de wensen en behoeften van de deelnemers en anderzijds een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de deelnemers.

Het betrekken van de doelgroep vindt plaats op verschillende manieren: het initiatief in co-creatie opzetten, het in co-creatie aanpassen van het initiatief, (oud-)deelnemers een rol geven in het initiatief, werken met contracten en/of een financiële bijdrage, de ervaringsdeskundige projectleider is de spreekbuis voor de doelgroep.

In de meeste deelnemende initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen worden de deelnemers op meerdere van de bovenstaande manieren betrokken. Factoren die invloed uitoefenen op welke manieren worden toegepast om deelnemers te betrekken hangen onder andere samen met kenmerken van de doelgroep (bijvoorbeeld leeftijd, kwetsbaarheid) en de organisatiegraad van het initiatief (landelijk, wijkgericht).

Alle hier beschreven vormen van het betrekken van de doelgroep zijn voor de projectleiders effectief gebleken in het beter aansluiten bij en ondersteunen van hun doelgroep op weg naar meer kansen. De initiatieven beschrijven dat meer betrokkenheid onder andere leidt tot meer zelfvertrouwen, meer geloof in eigen kunnen, het ontwikkelen

van vaardigheden en kennis, en een breder (toekomst) perspectief. Deze opbrengsten bevinden zich op meerdere gebieden; op sociaal, sociaal-emotioneel, emotioneel, cognitief en fysiek gebied.

Impact in relatie tot de buurt of wijk

De initiatieven ervaren en nemen waar dat zij op diverse manieren bijdragen aan het vergroten van kansen voor kinderen in de buurten en wijken waarin zij actief zijn. Daarnaast reikt de impact van de initiatieven ook nog verder; het verrijkt het leven van betrokken vrijwilligers en beïnvloedt ook niet-deelnemende inwoners in de wijken waar de initiatieven actief zijn.

De initiatieven vergroten direct en indirect de culturele, economische en sociale hulpbronnen en vaardigheden die kinderen nodig hebben om kansen te krijgen en te kunnen pakken in een minder kansrijke directe sociale en fysieke omgeving. Juist in wijken waar de kansen niet voor het oprapen liggen, leveren de initiatieven voor de deelnemers meer kennis, vaardigheden, helpende en positieve sociale netwerken, een breder toekomstperspectief en/of wereldbeeld, eigenwaarde, zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit op. Ook voor de vrijwilligers worden deze opbrengsten gezien. Daarnaast maken de initiatieven het de vrijwilligers mogelijk in persoonlijke behoeften te voldoen, zoals zingeving en het kunnen delen van de eigen bevoorrechte positie.

De initiatieven oefenen ook een positieve invloed uit op kansen voor kinderen via de ervaringen en nieuwe perspectieven die vrijwilligers op doen. Veel vrijwilligers zijn werkzaam als professionals in diverse domeinen. De nieuwe perspectieven en ervaringen die zij opdoen in hun vrijwilligerswerk stimuleren het doorbreken van sociaaleconomische en culturele 'bubbels'. Het is aannemelijk dat dit bijdraagt aan het verminderen van de sociale kloof op verschillende gebieden en niveaus.

Daarnaast beschrijven de initiatieven dat hun activiteiten en inzet ook op wijkniveau impact hebben op (meer) kansen voor kinderen, door het stimuleren van: de sociale cohesie in de wijk, veiligheid in de wijk, helpende sociale en fysieke voorzieningen in de wijk en een positiever imago van de wijk. De initiatieven vormen hiermee een positieve stimulans voor de leefbaarheid en sociale basis in de wijken waarin zij actief zijn.

Tot slot

Tot slot is een belangrijke overkoepelende conclusie dat informele maatschappelijke initiatieven – en dat geldt voor alle initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen – het maatwerk leveren dat de systeemwereld niet kan, mag of wil bieden. De deelnemende initiatieven ondersteunen en werken samen met doelgroepen – kinderen, jongeren en ouders – die formele organisaties vaak niet (goed) kunnen bereiken en ondersteunen. De initiatieven halen de behoeften van inwoners in minder kansrijke omgevingen op, en ondersteunen daar waar dat vanuit de ervaring van de doelgroep nodig is. Hierdoor is specialistische ondersteuning vanuit zorg en welzijn vaak niet of minder nodig. De initiatieven begeleiden daarnaast ook kinderen en ouders naar meer specialistische

ondersteuning vanuit formele organisaties wanneer dat wel nodig is. Samengevat: de initiatieven vormen een brug en stimuleren tweerichtingsverkeer.

De deelnemende initiatieven – en dit geldt voor informele initiatieven in het algemeen – zijn daardoor ook in belangrijke mate een spreekbuis voor kinderen, jongeren en ouders in sociaaleconomisch gezien minder kansrijke omgevingen. De initiatieven zijn op diverse manieren de gidsen die het kinderen, jongeren en ouders mogelijk maken een ander pad te kiezen dan in hun vaak minder kansrijke omgeving gebruikelijk is.

6.2. Discussie, reflectie en aanbevelingen voor het Oranje Fonds

Discussie en reflectie

Een eerste punt van discussie betreft het feit dat de bevindingen en conclusies in dit rapport berusten op de ervaringen van de betrokken projectleiders en enkele (oud-) vrijwilligers en (oud-)deelnemers. Om meer inzicht te verkrijgen in de impact van de initiatieven is het een aanbeveling om in een eventueel vervolgonderzoek de doelgroep uitgebreider te bevragen. Daarnaast is het waardevol om ervaringen met de beschreven werkwijzen en impact op te halen vanuit het perspectief van professionals, werkzaam in formele organisaties in het werkgebied van de deelnemende initiatieven. De in dit onderzoek beschreven bevindingen kunnen een waardevolle bron zijn voor een eventuele verdere kwalitatieve en kwantitatieve verdieping.

Een tweede punt van discussie is het feit dat de deelnemende initiatieven vooral actief zijn in veelal vanouds bekende ‘aandachtswijken’ in de stad Utrecht. Daarnaast hebben de deelnemers van de initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen overwegend een migratieachtergrond. Dit biedt een beperkte blik op de inwoners van de provincie Utrecht, en genereert daarmee een beperkt bereik van het programma Kansen voor Kinderen.

In de interviews en focusgroepen zijn de betrokkenen bevraagd op het specifieke project of onderdeel van hun organisatie of initiatief waarvoor zij vanuit het Oranje Fonds financiering hebben ontvangen. Dit betekent ook dat in de organisatie of het initiatief als geheel wellicht nog meer werkwijzen worden toegepast, de doelgroep op nog meer wijzen betrokken wordt en men in meerdere wijken actief is.

Dit rapport adresseert de gemeenschappelijkheden van de deelnemende initiatieven. Hierdoor blijft de enorme rijkheid aan details onderbelicht waarmee de initiatieven in het programma Kansen voor Kinderen hun maatwerk leveren.

Enkele aanbevelingen voor het Oranje Fonds

- Een vaker door de initiatieven benoemde uitdaging is de samenwerking met formele organisaties. Een bekende uitspraak in dit kader is “it takes a village to raise a child”. Dat betekent ook dat het belangrijk is dat die ‘village’ – zowel de informele als formele organisaties in de omgeving van een kind – elkaar weten te

vinden, te respecteren om elkaars expertise, elkaar ondersteunen en samenwerken. Zoals uit het rapport blijkt zijn hier nog veel stappen in te zetten. Een aanbeveling voor het Oranje Fonds is dit proces te ondersteunen.

- Een andere veel genoemde uitdaging voor de initiatieven is dat de financiering waarvan zij afhankelijk zijn vaak kortlopend is en veel administratie vergt. Daarbij vergt het doen van subsidieaanvragen een expertise die niet altijd aanwezig is binnen de initiatieven. Een aanbeveling is om vanuit het Oranje Fonds de initiatieven hierin bij te staan, en hen te ondersteunen bij het adresseren en creëren van structurele financiering voor maatschappelijke informele initiatieven. Dit biedt deze initiatieven de tijd en mogelijkheid om door samen met hun doelgroep duurzaam vorm te geven aan dat wat nodig is.

Deze beide punten zouden in belangrijke mate bijdragen aan dat de initiatieven nog beter hun werk kunnen doen als de gidsen die kinderen, jongeren en ouders in minder kansrijke omgevingen nodig hebben om een kansrijk(er) pad te zien, te krijgen en te kunnen pakken.

“De voorbeelden van deelnemers naar aanleiding van de presentatie over gidsen, en bij de laatste trainingsdag opnieuw tijdens de intervisie, hoe een gids hun leven heeft veranderd maakten mij stil. Ik hoop altijd dat we voor elkaar zulke mensen kunnen zijn, en de impact op hun levens motiveert mij enorm om door te gaan met wat we doen, als onszelf met oog, oor en aandacht voor het kind, juist ook als moeilijk gedrag in de weg lijkt te zitten.”
Projectleider 1, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

Bronnenlijst

- Achahchah, J., Hamdi, A., Kros, K., Yohannes, R., & Bektaş, G. (2023). De kracht van informele netwerken. Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenwerken (KIS)
- Attree, P. Parenting support in the context of poverty: a meta-synthesis of the qualitative evidence. *Health Soc Care Community*. 2005 Jul;13(4):330-7.
- Baart, A., van de Vrede, W. (2020) Present. *Vakbl Soc Werk* 21, 21–23.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122–147.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.
- Bartelink, C. & Verheijden, E. (2015). Wat werkt bij het versterken van het sociale netwerk van gezinnen? Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bastiaanssen, I., Ditters, Y., Wiegman, M., Schrier, B., & Bastiaan, M. (2021). Mentoren en maatjes voor jongeren. Sterke kanten en uitdagingen bij informele steun. Utrecht: NJI
- Bektas, G., Boelsma, F., Wesdorp, C. L., Seidell, J. C., Baur, V. E., & Dijkstra, S. C. (2021). Supporting parents and healthy behaviours through parent-child meetings – a qualitative study in the Netherlands. *BMC Public Health*, 21(1), 1-13. [1169].
- Biddle, S. J., Ciaccioni, S., Thomas, G., & Vergeer, I. (2019). Physical activity and mental health in children and adolescents: An updated review of reviews and an analysis of causality. *Psychology of sport and exercise*, 42, 146-155.
- Biddle, S. J., & Asare, M. (2011). Physical activity and mental health in children and adolescents: a review of reviews. *British journal of sports medicine*, 45(11), 886-895.
- Bohr Y, Halpert B, Chan J, Lishak V, Brightling L. (2010). Community-based parenting training: do adapted evidence-based programmes improve parent-infant interactions? *J Reprod Infant Psychol*. 2010;28(1):55–68.
- Bronfenbrenner U (1979). De ecology of human development. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Cadat-Lampe, M., Dermaux, J., Engbersen, R., Jansen, J. & de Vries, S. (2022). Wij in de Wijk 4. Werken aan sociale samenhang in buurten en wijken. Utrecht: Movisie
- Cooper, K., & Stewart, K. (2021). Does Household Income Affect children's Outcomes? A Systematic Review of the Evidence. *Child Ind Res* 14, 981–1005 (2021).

Deadman, L. & McKenzie, V.L. (2020). More than play: the impact of playgroup participation on culturally and linguistically diverse parents' and carers' degree of social support, connectedness and self-efficacy. *Educ Dev Psychol.* 2020;37(1):75–82.

De Greeff, J. W., Bosker, R. J., Oosterlaan, J., Visscher, C., & Hartman, E. (2018). Effects of physical activity on executive functions, attention and academic performance in preadolescent children: a meta-analysis. *Journal of science and medicine in sport*, 21(5), 501-507.

Dijk, M. van, & Gemmeke, M. (2010), *De kracht van de pedagogische civil society: Versterking van een positieve sociale opvoedomgeving*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Donnelly, J. E., Hillman, C. H., Castelli, D., Etnier, J. L., Lee, S., Tomporowski, P. & Szabo-Reed, A. N. (2016). Physical activity, fitness, cognitive function, and academic achievement in children: a systematic review. *Medicine and science in sports and exercise*, 48(6), 1197.

DuBois, D. L., Holloway, B. E., Valentine, J. C., & Cooper, H. (2002a). Effectiveness of mentoring programs for youth. *American Journal of Community Psychology*, 30, 157-197

Elffers, L. (2022). *Onderwijs maakt het verschil: kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs*. Amsterdam University Press.

EUR (2024) - www.kansenkaart.nl, laatst geraadpleegd in mei 2024

Groff, C., & De Wit, M. (2022). *Wat werkt in het betrekken van laagopgeleide NT1-en NT2-ouders bij de ontluikende geletterdheid van hun kinderen?* Amsterdam: Kohnstamm Instituut

Helleman, G., Notten, N., Van der Veen, H. & Verharen, L. (2021). *Gezondheidsverschillen*. E-magazine onder redactie van Helleman, G., Notten, N., van der Veen, H. & L. Verharen. Platform Stad en wijk.

Ho, LLK., Li, WHC., Cheung, AT., Luo, Y., Xia W., Chung, JOK. (2022). Impact of Poverty on Parent-Child Relationships, Parental Stress, and Parenting Practices. *Front Public Health*. 2022 Apr 25;10:849408.

Hoorn, van, E., Keuzenkamp, S., & Meulen, van der, M. (2020). *Ervaringswerk in het sociaal domein. Over pionieren en kwartier maken*. Utrecht: Movisie

Janssen, I., & LeBlanc, A. G. (2010). Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*, 7(1), 1-16.

Willemsen, N., Kooij, M. van der, & Beck, R. (2018). *Werkzame Elementen kader van Kenniscentrum Sport*. Ede: Kenniscentrum Sport

Kesselring, M., de Winter, M., van Yperen, T., & Horjus, B. (2015). De pedagogische civil society in praktijk: Een studie naar de effecten van de activiteiten binnen het programma Allemaal opvoeders. *Pedagogiek*, 35(3), 263-284.

Kinable, F. (2006). Werken met peers. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen. Brussel.

Klein, M. van der, Badou, M., Soutjesdijk, F. & Wilderink, L. (2019), "Ik voel mij minder alleen en mijn kinderen kunnen nu meedoen." Evaluatie van "opgroeien in armoede" een programma van Kansfonds. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods. Class, Race, and Family Life*. Berkeley, CA: University of California Press

Lareau, A. (2015). Cultural Knowledge and Social Inequality. *American Sociological Review*, 80(1), 1-27.

Lévesque, S., Bisson, V., Charton, L., & Fernet, M. (2020). Parenting and relational well-being during the transition to parenthood: challenges for first-time parents. *J Child Fam Stud*. 2020;29(7):1938–56.

Lusse, M. E. A. (2019). *School en thuis: succesfactoren voor het verbinden van twee leefwerelden*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.

Manders, W., Metz, J., & Sonneveld, J. (2017). *Literatuuronderzoek naar peer-to-peer in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

McDonald, J., Roche, A.M., Durbridge, M., & Skinner, N. (2003). *Peer education: from evidence to practice. An alcohol and other drugs primer*. Adelaide: National Centre for Education and Training on Addiction.

Moerbeek, S. & Hoek, M. (2019). *Wijkacademie Opvoeden. Interventiebeschrijving*. Stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie (BMP)

Movisie (2024) - <https://www.movisie.nl/artikel/wat-sociale-basis-precies, laatst geraadpleegd in mei 2024>

Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB), Verwey-Jonker Instituut, Gemeente Amsterdam (2014). *Sport en bewegen als middel*. Ede/Utrecht/Amsterdam: NISB, Verwey Jonker Instituut/Gemeente Amsterdam

Nederlands Jeugdinstituut (NJI) (2024) - <https://www.nji.nl/ervaringskennis/ervaringskennis-en-ervaringsdeskundigheid-wat-is-het-eigenlijk, laatst geraadpleegd in mei 2024>

Notten, N., Mourik, van, K., Vries, de, S., Noorderwier, Y., en J. de Haan (2023). *Gidsen als bruggenbouwers en hulpbronnen. Kansen en de kracht van het informele*. Utrecht: Movisie

Notten, N. (2020). *Gelijke kansen door onderwijs en cultuurparticipatie/-educatie*. Utrecht: LKCA.

Notten, N. (2021). *Een gids naar gelijke kansen*. Zwolle: Hogeschool Windesheim

Notten, N. (2022a). *Essay: Recht op gelijke kansen voor elk kind*. Utrecht: LKCA

Notten, N. (2022b). *Kansenongelijkheid wordt van generatie op generatie overgedragen*. *Sociale Vraagstukken* (www.socialevraagstukken.nl), 10 februari 2022

Nys, K. (2010). *Groepswork met ouders in perspectief: Hoe kwetsbare ouders elkaar steun bieden*. *Ouderschapskennis*, 13, 195-208.

Omlo, J. (2017). *Wat werkt bij outreachend werken. Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams*. Utrecht: Movisie

Petrović, A., Manley, D., & van Ham, M. (2022). *Multiscale contextual poverty in the Netherlands: Within and between-municipality inequality*. *Applied Spatial Analysis and Policy*, 15(1), 95–116.

Pfeifer, B. & Notten, N. (2021). *Maatjes gidsen studenten door de schoolperiode*. *Vaktijdschrift Profiel*, volume 2, 2021.

Raspberry, C. N., Lee, S. M., Robin, L., Laris, B. A., Russell, L. A., Coyle, K. K., & Nihiser, A. J. (2011). *The association between school-based physical activity, including physical education, and academic performance: a systematic review of the literature*. *Preventive medicine*, 52, S10-S20.

Rodriguez-Ayllon, M., Cadenas-Sánchez, C., Estévez-López, F., Muñoz, N. E., Mora-Gonzalez, J., Migueles, J. H., & Esteban-Cornejo, I. (2019). *Role of physical activity and sedentary behavior in the mental health of preschoolers, children and adolescents: a systematic review and meta-analysis*. *Sports medicine*, 49(9), 1383-1410.

Roest, van der, J.W., Scholten, V., & Elling, A. (2016). *Veelbetekende kansen. Een kwalitatief onderzoek naar de bijdrage van het Jeugd sportfonds en het Jeugd cultuurfonds door de ogen van kinderen*. Utrecht: Mulier Instituut.

Rumping, S., Metz, J., Awad, S., Nijland, E., Manders, W., Todorović, D., Sonneveld, J., & Schaap, R. (2017). *Groepswork: onderzoek naar Groepswork als generieke methodiek van het grootstedelijk jongerenwerk*. (Portfolio jongerenwerk; Vol. 5). Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

Rijksoverheid (2024) - <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leefbaarheid>, laatst geraadpleegd mei 2024

Rijnders, J., Manders, W., & Metz, J. (2021). *Werkzame elementen en randvoorwaarden in de samenwerking tussen jongerenwerk en scholen voor voortgezet onderwijs*. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 30(3), 17-36.

Sarti, A. (2017). Child participation in a context of poverty in a wealthy Western nation. Understanding and enhancing children's lives and well-being, Amsterdam: Vrije Universiteit.

Hoff, S., Vrooman, C., Iedema, J. Boelhouwer, J., & Kullberg, J. (2021). Verschil in Nederland 2014-2020. Zes sociale klassen en hun visies op samenleving en politiek. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Shiner, M. (1999). Defining peer education. *Journal of adolescence*, 22, 555-566.

Singh, A. S., Saliasi, E., Van Den Berg, V., Uijtdewilligen, L., De Groot, R. H., Jolles, J., & Chinapaw, M. J. (2019). Effects of physical activity interventions on cognitive and academic performance in children and adolescents: a novel combination of a systematic review and recommendations from an expert panel. *British journal of sports medicine*, 53(10), 640-647.

Strange, C., Fisher, C., Howat, P., Wood L. (2014) Fostering supportive community connections through mothers' groups and playgroups. *J Adv Nurs*. 2014;70(12):2835–46.

Stuij, M., & Pulles, I. (2023). Bewoners in aandachtswijken sporten minder. Utrecht: Mulier Instituut.

Tammaru, T., van Ham, M., Marcińczak, S., & Musterd, S. (2016). Socio-economic segregation in European capital cities: East meets West (Vol. 89): Routledge.

Todorović, D., Manders, W., Sonneveld, J., & Metz, J. (2017). Methodiekbeschrijving groepswork in het jongerenwerk. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

Uyterlinde, M., Vasco, L., Groot, de, N., & Sprinkhuizen, A. (2009). Meer dan een steuntje in de rug. Succesfactoren van coaching en mentoring onderzocht. Utrecht: Movisie

Van den Bergh, L., Denessen, E., Volman, M., Ros, B., & Marreveld, M. (2020). Werk maken van gelijke kansen: praktische inzichten uit onderzoek voor leraren basisonderwijs. Fontys.

van der Pluijm, M. (2020). *At home in language. Design and Evaluation of a Partnership Program for Teachers with Lower-Educated Parents in Support of Their Young Children's Language Development*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam

Vanhee, L. (2007). Weerbaar en broos: mensen in armoede over ouderschap: een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief.

Volksgezondheidsmonitor (2024) - www.volksgezondheidszorg.info, laatst geraadpleegd mei 2024

Walker, C. (2012). The information world of parents: a study of the use and understanding of information by parents of young children. *Libr Trends*. 2012;60(3):546–68.

Bijlage 1 – de deelnemende initiatieven

Het project “Kansen voor Kinderen” is gestart met 15 deelnemende initiatieven in 2022, in 2023 zijn daar nog vier initiatieven aan toegevoegd en heeft een initiatief zich teruggetrokken. In deze bijlage staan de initiatieven ingedeeld naar de overkoepelende inhoudelijke thema’s opvoedondersteuning, huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling, maatjes en mentoring, en sport als middel. Zoals bekend uit praktijk en onderzoek zijn informele netwerken en initiatieven niet zo eenvoudig te kaderen (Achahchah e.a., 2023). De in dit onderzoek op inhoud aangebrachte scheidingslijnen (de overkoepelende thema’s) zijn in de praktijk dan ook niet zo rechtlijnig; zo vindt bijvoorbeeld mentoring soms ook plaats bij initiatieven ingedeeld bij opvoedondersteuning en sport als middel, en heeft talentontwikkeling aandacht in vrijwel alle initiatieven. De indeling op inhoudelijke thema’s geeft de focus of het accent aan waarmee het initiatief zich presenteert aan de buitenwereld.

Per initiatief staan in deze bijlage een aantal elementen beschreven op het startmoment van hun deelname aan het programma Kansen voor Kinderen; zoals de specifieke locatie, doelgroep of aanpak waar het initiatief binnen het programma de aandacht op wil vestigen. Dit betekent bijvoorbeeld ook dat de organisatie of het initiatief als geheel in meer wijken actief kan zijn dan in dit overzicht beschreven is, en zich gedurende de looptijd van het programma Kansen van Kinderen inhoudelijk verder ontwikkeld heeft.

1. Thema: opvoedondersteuning

SOVEE	
Projectnaam	Speel mee!
Thema	Opvoedondersteuning
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen van 2-6 jaar met een (risico op) een ontwikkelingsachterstand en hun ouders
Doelstelling	Het verminderen van ontwikkelingsachterstanden (cognitief, sociaal-emotioneel en motorisch) door middel van spel, en het vergroten van de opvoedvaardigheden van de ouders.
Aanpak	Een keer per week komt een vrijwilliger thuis bij het gezin gedurende een periode van 20 weken. De vrijwilliger neemt materiaal mee om te spelen met het kind/de kinderen. Tegelijkertijd worden de ouders ondersteund in hoe zij de ontwikkeling van hun kind (beter) kunnen stimuleren. <i>Concreet:</i> Via spel kinderen en ouders ondersteunen in hun ontwikkeling.
Locatie	Amersfoort; Soesterkwartier en Liendert
Afgesloten	Dit initiatief heeft zich na 1 jaar teruggetrokken vanwege organisatorische redenen.
Website	www.sovee.nl

Stichting Samen Oplopen	
Projectnaam	Start Kansrijk
Thema	Opvoedondersteuning
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Jonge (ongeboren) kinderen tot 2,5 jaar en hun moeders/ouders.
Doelstelling	Het ondersteunen van moeders en jonge kinderen bij de zwangerschap, het proces dat daar op volgt en de ontwikkeling van het kind in de eerste 1000 dagen van het leven. Hierbij staat de (persoonlijke) ontwikkeling en (verbetering van) gezondheid van ouders en kind centraal.
Aanpak	Koppelen van zwangere en/of net bevallen vrouwen aan vrijwilligers. Deze koppeling wordt begeleidt door een zorgprofessional. De vrijwilliger begeleidt het gezin/de moeder voor een langere periode. Daarnaast is er ook een moedergroep waarbij moeders samenkomen. In deze groepen worden thema's besproken omtrent opvoeding. <i>Concreet:</i> Ondersteunen van moeders/ouders met de zwangerschap en opvoeding via persoonlijke begeleiding en groepsbijeenkomsten.
Locatie	Zeist; Zeist-Noord
Website	www.kansrijkestartutrecht.nl

Stichting Parenting Across Borders	
Projectnaam	Ondersteunde ouders, geborgen kinderen
Thema	Opvoedondersteuning
Start deelname programma	2022
Doelgroep	(Jonge) migrantenouders, uiteenlopend van expats tot vluchtelingen. Voor het programma Kansen voor Kinderen is de focus op Arabisch sprekende vrouwen.
Doelstelling	Nieuwe ouders met een migratieachtergrond in de omgeving Utrecht ondersteunen in hun nieuwe rol als ouder in een land waarmee ze minder bekend zijn.
Aanpak	Dialogsessies worden georganiseerd om (toekomstige) nieuwe ouders meer zelfvertrouwen te geven in hun nieuwe rol en een sterk netwerk op te bouwen. De thema's in de dialogsessies worden door de deelnemers zelf bepaald. Hierbij wordt ook contact gelegd met andere hulpinstanties en voorzieningen zoals consultatiebureaus en jeugdzorg. <i>Concreet:</i> Via dialogsessies nieuwe ouders ondersteunen.
Locatie	Utrecht; Kanaleneiland, Overvecht, Utrecht-West, stadsbreed
Website	https://parentingacrossborders.nl/

Stichting Power by Peers	
Projectnaam	Wings
Thema	Opvoedondersteuning
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Opvoeders (moeders) met een achterstandspositie in de wijk Overvecht die zich willen ontwikkelen als opvoeder.
Doelstelling	Opvoeders ondersteunen in het inzichtelijk maken van hun eigen mogelijkheden en behoeften. Met als uiteindelijke doel het doorbreken van kansenongelijkheid voor henzelf en hun kinderen.
Aanpak	Via een traject van 10 bijeenkomsten speciaal voor moeders worden via diverse activiteiten ervaringen, tips en informatie uitgewisseld over opvoeding. Tijdens deze bijeenkomsten leren ze de andere deelnemers beter kennen, maar ook zichzelf. <i>Concreet:</i> Via bijeenkomsten met creatieve activiteiten worden ouders ondersteund in hun opvoeding.
Locatie	Utrecht; wijk Overvecht
Website	www.powerbypeers.nl/wings/

Stichting Power by Peers	
Projectnaam	Kidsclub Academie
Thema	Opvoedondersteuning
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Betrokken ouder die graag actief is in de buurt en zich wil verdiepen in pedagogisch werk.
Doelstelling	Kinderen in de wijk Overvecht een kans geven om zonder achterstand te beginnen aan hun verdere leerproces. Met als doel jonge kinderen een brede ontwikkeling mee te geven. Voor het programma Kansen voor Kinderen is de focus op de Kidsclub Academie Training.
Aanpak	De Kidsclub Academie Training is een kennismaking met het pedagogisch werk. De training (20 dagdelen) wordt aangeboden aan betrokken ouders en vrijwilligers die zichzelf willen ontwikkelen en zelfstandig een Kidsclubochtend gaan verzorgen. De deelnemers (ouders) die het succesvol afronden ontvangen een certificaat. <i>Concreet:</i> Een scholingstraject voor ouders op pedagogisch gebied.
Locatie	Utrecht; wijk Overvecht
Website	www.powerbypeers.nl/de-kidsclub-academie

Taal Doet Meer	
Projectnaam	Lezen en Praten met je Kind
Thema	Opvoedondersteuning
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen die het risico lopen op taalachterstand in de leeftijdsgroep 0-4 jaar en hun ouders
Doelstelling	De stimulatie van de taalontwikkeling van kinderen en de verrijking van de taalomgeving thuis. Met als uiteindelijke doel dat achterstanden in het onderwijs voorkomen kunnen worden
Aanpak	Voor een periode van 25 weken komt een vrijwillige taalcoach bij het gezin thuis. De insteek is de taalvaardigheden verbeteren en het taalplezier vergroten. Naast deze thuisbezoeken zijn er ook ouder-kind groepen. In deze groepen bestaat de mogelijkheid om ervaringen tussen deelnemers uit te wisselen, Nederlands te praten en vragen te stellen. Bij deze groepen is een gespreksleider aanwezig. <i>Concreet:</i> Via persoonlijke begeleiding en groepsbijeenkomsten de taalontwikkeling stimuleren.
Locatie	Utrecht; wijken Overvecht en Kanaleneiland
Website	www.taaldoetmeer.nl/projecten/lezen-en-praten-met-je-kind

2 Thema: Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling

Stichting Hart voor JES	
Projectnaam	JES voor de Kids!
Thema	Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen en jongeren in de JES-wijken (wijken met 20% multiprobleem gezinnen), met een focus op “pubermeiden” voor het programma Kansen voor Kinderen.
Doelstelling	De kansen van kinderen in de JES-wijken vergroten door het aanbieden van huiswerkbegeleiding en organiseren van activiteiten voor kinderen en jongeren. Het weerbaarder maken van tienermeiden en kinderen, hun kennis en netwerk vergroten.
Aanpak	Door het verbinden van meerdere activiteiten worden kinderen uit de JES-buurt uit hun isolement gehaald en de neerwaartse spiraal doorbroken waar velen van hen in zitten. Dit door, met en voor kinderen, jongeren en ouders wijkactiviteiten te organiseren die zich richten op ontwikkeling en verbinding. De activiteiten zijn o.a. huiswerkbegeleiding, een meidenclub en een kinderclub. <i>Concreet:</i> Het organiseren van laagdrempelige activiteiten voor tienermeiden en kinderen.
Locatie	Veenendaal; wijken Jan Roeckplantsoen, Engelenburg en Schrijverspark (JES)
Website	https://hartvoorjes.nl/

Stichting Buurtblinkers	
Projectnaam	Kansen voor kinderen in Utrecht West
Thema	Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen in het laatste jaar van het primair onderwijs en in het voortgezet onderwijs.
Doelstelling	Het verhogen van het (taal)niveau en het ontwikkelen van talenten van kinderen met een achterstand. Daarnaast het verbeteren van de betrokkenheid in de wijk.
Aanpak	Huiswerkbegeleiding voor kinderen vanaf 8 jaar, veelal gericht op het verbeteren van de Nederlandse taal. Daarnaast wordt er door de kinderen een wijkkrant gemaakt, zijn er voorleesmiddagen voor jonge kinderen en hun ouders en workshops voor het ontwikkelen van talenten. Voor het programma Kansen voor Kinderen is de focus op het organiseren van huiswerkklassen voor middelbare scholieren. <i>Concreet:</i> via huiswerkbegeleiding het taalniveau en opleidingskansen vergroten.
Locatie	Utrecht; wijken Lombok en Nieuw-Engeland
Website	www.buurtblinkers.nl

Stichting Entree	
Projectnaam	Uitbreiding en professionalisering huiswerkbegeleiding
Thema	Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Iedereen is welkom, in de praktijk komen voornamelijk vrouwen en kinderen met een migratieachtergrond.
Doelstelling	Bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, zodat zij zich kunnen ontplooiën, hun vaardigheden kunnen versterken en ontwikkelen en zo hun ambities waar kunnen maken.
Aanpak	Het bieden van laagdrempelige en vraaggerichte ondersteuning. Voor het programma Kansen voor Kinderen is de focus op uitbreiding van de individuele huiswerkbegeleiding. Vrijwilligers worden ondersteund en bijgeschoold op pedagogisch didactisch vlak. <i>Concreet:</i> Via persoonlijke huiswerkbegeleiding ondersteuning bieden.
Locatie	Amersfoort; wijk Randenbroek-Schuilenburg, stadsbreed
Website	https://entree.jouwweb.nl/

IMC Weekendschool	
Projectnaam	Familieburen
Thema	Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen van 10-14 jaar en hun ouders/directe omgeving.

Doelstelling	Het actief betrekken van de families/directe omgeving van de kinderen die deelnemen aan het programma IMC weekendschool.
Aanpak	IMC Weekendschool verzorgt aanvullend motivatiegericht onderwijs op zondagen. Voor het programma Kansen voor Kinderen is de focus op 'Familieburen': het actief betrekken van familieleden/de directe omgeving van de deelnemende kinderen bij activiteiten vanuit IMC Weekendschool (zoals een theaterbezoek, gastles). Hierdoor kunnen kinderen met hun ervaring en voor ondersteuning (beter) terecht bij hun omgeving. <i>Concreet:</i> De familie/directe sociale omgeving van deelnemende kinderen betrekken bij activiteiten.
Locatie	Utrecht; wijken Overvecht en Zuilen
Website	www.imcweekendschool.nl

Stichting Durf te Dromen	
Projectnaam	Stichting Durf te Dromen
Thema	Huiswerkbegeleiding en talentontwikkeling
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen en jongeren van 6-18 jaar; de jongeren verschillen in leeftijd, achtergrond en opleidingsniveau. Voor het programma Kansen voor Kinderen ligt de focus op de wijk Overvecht.
Doelstelling	Het verbeteren van de schoolresultaten van kinderen en jongeren; hierbij ook aandacht geven aan de sociaal-emotionele ontwikkeling.
Aanpak	Door het bieden van huiswerkbegeleiding worden jongeren ondersteund in hun ontwikkeling. Daarnaast worden er ook beroeps- en sport gerelateerde activiteiten georganiseerd in vakantie periodes. Ouders worden betrokken bij het proces. De vrijwilligers worden ondersteund op het vlak van diversiteit en inclusies door middel van workshops gegeven door de eigen vrijwilligers. <i>Concreet:</i> door het organiseren van verschillende activiteiten jongeren ondersteunen in hun ontwikkeling.
Locatie	Utrecht; wijken Overvecht, Lombok en Leidsche Rijn
Website	https://stichting-dtd.nl/

Stichting Petje af Amersfoort	
Projectnaam	Petje af
Thema	Talentontwikkeling
Start deelname programma	2023
Doelgroep	Kinderen tussen de 10 en 14 jaar die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken.
Doelstelling	Aanvullen (onderwijs)programma om de wereld van kinderen tussen de 10-14 jaar te vergroten. Gelijke kansen creëren door het ondersteunen van de persoonlijke ontwikkeling.

Aanpak	In een schooljaar tijd komen de kinderen 30 keer samen in een groep met maximaal 18 kinderen en twee à drie coaches. Door een wekelijks praktijkgericht programma (rolmodellen, diverse werkvelden) gaan de deelnemers aan de slag met hun persoonlijke ontwikkeling. Aan het begin van het jaar worden doelen gesteld, aan het eind van het jaar worden deze doelen geëvalueerd. Voor het programma Kansen voor Kinderen ligt de focus op het starten van een nieuwe groep in de wijk Soesterkwartier. <i>Concreet:</i> talentontwikkeling van kinderen.
Locatie	Amersfoort; wijk Soesterkwartier
Website	https://petjeaf.nl/amersfoort/-/algemeen

3 Thema: maatjes en mentoring

Big Friends (bij start van het programma: Big Brothers Big Sisters)	
Projectnaam	Big Friends Utrecht
Thema	Maatjes en mentoring
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Kinderen en jongeren van 6-18 jaar uit gezinnen die rondkomen van een minimuminkomen.
Doelstelling	Het vergroten van de horizon van kinderen en jongeren die opgroeien in een minder kansrijke omgeving en het stimuleren van een positieve ontwikkeling.
Aanpak	Het koppelen van kinderen en jongeren aan een maatje (vrijwilliger 21+) biedt (meer) persoonlijke aandacht en kennismaking met andere leefwerelden. Er wordt ingezet op het vergroten van de sociale vaardigheden, weerbaarheid, zelfredzaamheid en het zelfvertrouwen van kinderen en jongeren. <i>Concreet:</i> via een maatje de leefwereld vergroten.
Locatie	Utrecht; wijken Overvecht en Kanaleneiland
Website	www.bigfriends.nl

Stichting Eigenwijs in de Wijk	
Projectnaam	Netwerk Ouders van Betekenis
Thema	Maatjes en mentoring
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Binnen het programma Kansen voor Kinderen is de focus op ouders in de wijk Leidsche Rijn: LR-ouders connected.
Doelstelling	Krachten van ouders bundelen die zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor en willen werken aan een betrokken gemeenschap voor kinderen.

Aanpak	Het netwerk werkt vanuit 'de bedoeling'. Er wordt niet een vooruit bedacht plan uitgerold met een specifiek doel. De invulling en de doelstellingen worden afgestemd door en met de deelnemers van het netwerk. <i>Concreet:</i> Het creëren van een netwerk van ouders voor opvoedvraagstukken.
Locatie	Utrecht; Leidsche Rijn
Website	http://www.oudersvanbetekenis.nl/ ; www.leidscherijnouders.nl

Stichting Onderwijsambassadeurs (bij start van het programma: Stichting PCOU/Willibrord)	
Projectnaam	Onderwijsambassadeurs
Thema	Maatjes en mentoring
Doelgroep	Leerkrachten in het primair onderwijs; kinderen van 4-12 jaar
Start deelname programma	2022
Doelstelling	Een brug slaan tussen onderwijs en samenleving, met als uiteindelijke doel een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de kinderen.
Aanpak	Door de inzet van onderwijsambassadeurs (vrijwilligers gekoppeld aan de leerkracht) worden leerkrachten ontlast, komt er meer ruimte voor persoonlijke aandacht voor kinderen en komen kinderen op jonge leeftijd in contact met mensen uit de samenleving met andere talenten, expertises en werkvelden dan ze gewend zijn. <i>Concreet:</i> Leerkrachten ondersteunen en kinderen in contact brengen met mensen vanuit een andere omgeving dan zij gewend zijn.
Locatie	Utrecht; Hoograven, Leidsche Rijn, Utrecht (stadsbreed).
Website	https://onderwijsambassadeurs.nl/

Stichting Move	
Projectnaam	Move je Buurt
Thema	Maatjes en mentoring
Start deelname programma	2023
Doelgroep	Leerlingen van groep 7/8 uit een wijk waar armoede heerst.
Doelstelling	Het doel is de deelnemers hun eigen talenten te leren ontdekken en te gebruiken. Daarnaast het leren organiseren, plannen, samenwerken en hoe het is om iets voor een ander te doen.
Aanpak	Leerlingen van groep 7/8 worden gekoppeld aan studenten waarbij de leerlingen de creatieve leiding krijgen over hun project. In verschillende sessies gaan de deelnemers opzoek naar hoe en wat zij kunnen betekenen voor de wijk. Dit plan wordt

	uitgevoerd. Tijdens dit proces leren de deelnemers hun talenten ontdekken en wordt hun leefwereld vergroot door hun contact met de wijk en met de studenten die dienen als begeleiders. <i>Concreet:</i> vergroten leefwereld en talentontwikkeling door het samen met de maatjes (studenten) organiseren van wijkactiviteiten
Locatie	Utrecht; wijken Overvecht en Kanaleneiland
Website	www.stichtingmove.nl/movejebuurt/

4 Thema: Sport als middel

Stichting M&K (bij start van het programma: M&K)	
Projectnaam	Mentalfight & Kickboksing
Thema	Sport als middel
Start deelname programma	2022
Doelgroep	Jongeren vanaf 12 jaar, veelal met een psychische kwetsbaarheid en/of verslavingsproblematiek.
Doelstelling	Jongeren in de wijk meer kansen bieden om mee te doen in de samenleving en risicogedrag verminderen/voorkomen. Door sport in te zetten als middel kunnen kennis en vaardigheden vergroot worden.
Aanpak	Door de inzet van kickboks lessen jongeren ondersteunen; aanbrenge van structuur en discipline, bieden van rolmodellen. Naast het aanbieden van kickboks lessen worden er ook laagdrempelige gesprekken gevoerd. <i>Concreet:</i> vanuit sportactiviteiten jongeren ondersteunen.
Locatie	Utrecht; wijk Kanaleneiland
Website	www.mknederland.nl

LadyFit	
Projectnaam	Kinderen in balans hebben meer kans!
Thema	Sport als middel
Start deelname programma	2023
Doelgroep	De Ambassadeurs Gezond Leven; 15-20 vrouwen/moeders die dienen als rolmodellen voor vrouwen in de wijk
Doelstelling	Meer moeders en kinderen gericht informatie en inzicht geven in bewust maken van Positieve Gezondheid
Aanpak	Doorontwikkeling en verdieping van de ambassadeurs op kennis en tools rondom 'Positieve Gezondheid' en de kind tool van Positieve Gezondheid. Zodat zij meer kunnen bijdragen aan de ondersteuning en ontwikkeling van moeders en kinderen uit hun netwerk. In wekelijkse bijeenkomsten leren de ambassadeurs hoe

	zij de ouders die zij ondersteunen kunnen stimuleren op het gebied van Positieve Gezondheid. <i>Concreet:</i> door het trainen van ambassadeurs op Postieve Gezondheid meer gezinnen ondersteunen
Locatie	Utrecht; wijken Kanaleneiland en Transwijk
Website	www.ladyfit.nl

Tjamie Sports	
Projectnaam	Tjamie in de Wijk
Thema	Sport als middel
Start deelname programma	2023
Doelgroep	Jongeren tussen basisschoollleeftijd en jongvolwassenheid, met de focus op jongeren in de transitiefase tussen basisschool en middelbare school vanwege hun (extra) kwetsbaarheid.
Doelstelling	Deelnemers coachen en hun zelfvertrouwen, assertiviteit, sociale vaardigheden en eigenwaarden vergroten.
Aanpak	Door middel van (sport)activiteiten in de wijk jongeren coachen op zelfvertrouwen, assertiviteit, sociale vaardigheden en het vergroten van hun eigenwaarde voor betere kansen op een succesvolle toekomst. Het coachen vloeit natuurlijk voort vanuit de sportactiviteiten vanwege de ervaringsdeskundigheid van en herkenning in de coach(es) <i>Concreet:</i> coaching via sportactiviteiten.
Locatie	Utrecht; wijk Overvecht
Website	www.tjamiesports.nl